
URKUNDEN NR 7

Red. Karin Snellman

Källserie utg. av Forskningsarkivet
vid Umeå Universitet

ISSN 0284-2734 CODEN: UM/FARK/U-87/0002

Ludvig Bergström

ANTECKNINGAR FRÅN MISSIONSRESAN

BLAND TÄRNA OCH SORSELE LAPPAR

SOMMAREN 1880

UTG. AV KARIN SNELLMAN

(Elektronisk utgåva utan bilder Maj 1997
Layout och sidbrytningar avviker från originalet)

SEPTEMBER 1988

FORSKNINGSARKIVET

901 74 UMEÅ Tel. 090/7866571 Fax. 090/7866643

FÖRORD

I detta nummer av URKUNDEN publiceras en drygt hundraårig dagbok nedskrivnen efter en strapatsfylld färd i Västerbottens fjällvärld av en ung man från Malå. Hans namn var Ludvig Bergström. Han var född 1857 och efter sin uppväxt som Västerbottnisk nybygggarson, blev han vid 17 års ålder elev vid Fjällstedtska skolan i Uppsala och därefter vid läroverket i samma stad. Studierna förde honom fram till studieexamen 1878. Han fortsatte sedan direkt vid Uppsala universitet och blev fil kand 1881 och teol. kand 1887.

Det var sommaren 1880, året före sin fil kand.-examen, som Ludvig företog den här aktuella färden. Han utsågs av sin rektor vid Fjällstedtska skolan att tillsammans med sin studentkamrat Walter Gustavsson missionera bland Västerbottens samer. Uppdragsgivare var den samma år instiftade föreningen Lapska Missionens vänner. Föreningen hade som initiativtagare Oscar I:s dotter prinsessan Eugénie. Dess syfte var att som stödförening till Svenska Kyrkan, Svenska Missionsällskapet och Fjällstedtska skolan deltaga i missionsarbetet bland samerna.

Ludvig Bergström och hans kamrat var således pionjärer i föreningens missionärsverksamhet. Ludvig färdades i trakterna kring Tärna och Sorsele. Walter gick i Vilhelminafjällen. Deras reserapporter är mycket omsorgsfullt skrivna och vackert nedpräntade för hand i två skrivböcker, vilka även bundits in i styva pärmar. Dagböckerna ingår i det material rörande Svenska Missionsällskapets verksamhet i Lappmarken, som tillfördes Forskningsarkivet från Luleå stiftbibliotek under hösten 1986. (Handschrift nr 50.)

Med öppna sinnen och stor ambition utförde de båda sina uppdrag. Det är en fängslande läsning att få ta del av deras äventyr under sommaren. Ludvig Bergström blev sedermera lektor i kristendom och filosofi vid Uppsala läroverk och produktiv skribent i teologiska och pedagogiska ämnen. Hans biografi i Svenskt Biografiskt Lexikon bifogas för kännedom i denna utgåva. (s 64 f). Han avled 1932 vid 74 års ålder.

Kamraten Walter Gustafsson blev kyrkoherde och kontraktsprost i Lohärad resp Lyhundra inom Uppsala ärkestift Hans dagbok kommer att publiceras i ett kommande nummer av URKUNDEN. Till utgåvorna fogas en del kortare kommentarer i en särskild notapparat. Främst är det de ofta förekommande bibelcitaten, som beläggs eller vidareutvecklas. Vissa ytterligare upplysningar om en del av de personer, som Ludvig och Walter mötte under sina vandringar, ges också. Kommentarer återfinns i slutet av utgåvorna på sidor i avvikande färg.

Umeå i september 1988
Karin Snellman

Styrelsen för Lappska Missionens Vänner!

Härmed aflemnas berättelse om den verksamhet som undertecknad i föreningens "Lappska Missionens Vänner" tjenst under sommaren utövat. För att teckningen må erhålla den sanna prägel af verkligheten, som de första intrycken alltid giva, vill jag så troget som möjligt följa de anteckningar hvilka jag under resan fört så noggrant, som tid och krafter det medgifvit. Anhålles således ödmjukeligen om öfverseende med alla formens och innehållets bräckligheter som bristande tid och uttömda krafter förorsakat.

Malå i Augusti 1880

Ludvig Bergström

Den 1sta Juni

(I jernvägskupén). Icke utan smärta skildes jag från mitt "hem" i Upsala. Såsom minnesord erhöj jag vid afskedet af min husmoder: "Du är min klippa och min borg, att Du dock för Ditt Namns skull mig föra och leda ville!"¹ och: "Herren skall föra dig alltid och mätta din själ uti torkan och styrka dina ben; och du skall vara såsom en vattnad örtagård och såsom en vattenkälla, hvilken aldrig vatten fattas".²

Kl 6 f.m. möttes jag och min kamrat Gustafson hos pastor Kerfstedt,³ der vi utrustades till striden genom Guds ords läsning och bön. Herrens välsignande hand kännes upplyftad öfver våra hufvuden, och jag hoppas, att vi en gång med afseende på denna sommar skola med glädje och salighet få "betala Gud våra löften."⁴

(I Stockholm). Vi hafva nu lyckligt kommit ombord på ångfartyget Hermelin och sitta så trefligt i vår lilla hytt uti försalongen. Gerna hade vi sett, att vi nu genast fått lyfta ankar och anträda färden mot norden. Men ångfartyget har ändrat tiden för sin afresa, och vi måste gifva oss tålmod att vänta en hel dag utom denna.

Den 3die Juni.

(F.m.). Så äro vi ändtligen på väg från Stockholm. Igår använde vi hela dagen till att fullständigare än förut lära känna vårt kära fosterlands hufvudstad. På aftonen hade vi en stilla, vederqvickande stund hos min forne kamrat på Fjellstedtska Skolan, hvilken nu har plats såsom lärare vid Trasskolan.⁵ Gemensamt bådo vi till Herren, att Han ville skåda ned på oss, som resa, och välsigna våra fotspår. Vi beledsagades ned till ångbåten af våra vänner, och allas våra hjertan gladdes öfver Guds trofasthet.-

(Kl 7 e.m.). Hela dagen hafva vi haft ett herrligt väder. En frisk, sydlig bris har fyllt våra segel. Ingen nämnvärd sjögång har åstadkommits. Vi hafva sysselsatt oss med läsningen af Læstadii journal,⁶ hvilken låtit oss mer och mer förstå, att det ej skall bli så alldeles för ro skull att vandra omkring deruppe bland lapparne på fjellen.

Den 4de Juni

(Kl 9 e.m. i Umeå lastageplats Holmsund). Gustafson har stigit i land och farit sin väg. Innan vi skildes, läste vi tillsammans Davids 102 psalm: "Statt upp och förbarma Dig öfver Zion; ty det är tid, att Du är nådelig och stunden är kommen. Ty Dina tjenare såge gerna, att dess sten och kalk tillredd vorde, att alla folk måtte frukta Ditt Namn, Herre, och alla Konungar på jorden Din ära." - "Herren skådar af sin heliga höjd, och Herren ser af himmelen på jorden, att Han skall höra den fångnes suckande och förlossa dödens barn, på det de skola i Zion predika Herrens Namn och Hans lof i Jerusalem."⁷

Den 8de Juni

(Hemma i Malå). I Umeå träffade jag Ernst Mörtzell, prestson från Malå.⁸ Han hade på förmiddagen fått sluta sin läsetermin (i öfre sexan), och Hermelins dröjsmål i Stockholm kom honom väl till pass. Nu förstår jag, att det icke var endast förlust för mig, att jag i Stockholm blef uppehållen. Enligt telegram till mina släktingar i Malå skulle skjuts vara mig till mötes i Skellefteå på bestämd dag. Denne skjuts kom till staden en dag, förrän jag bestämt, hvarför han blef ledsen vid den långa väntan och körde tillbaka i ett annat uppdrag. Nu passade det bra för

mig att hafva kommit i beröring med Ernst M. Dennes bror kom till staden, just som vi stodo der och förvånade oss öfver, att jag blifvit besviken. Här fick jag sålunda utan betalning (jag fick ej betala) följa med 13 mils väg.- I går afton kom jag hem. Sedan de varmaste känslorna brusat öfver under de tysta handtryckningarna, kommo timmerflottmästarna och anhöllo, att jag i dag på morgonen skulle predika för deras arbetare. Bibelbetraktelsen beslöts att hållas kl. 7, men uppskötts till kl. 10, emedan de arbetat under natten och vid hemkomsten voro alldeles våta af snön och regnet. Pastor Mörtsell⁹ upplät genast kyrkan, och sedan vi under klockringning samlats till Guds hus, hade vi en rätt stilla, allvarsam och uppmuntrande stund, då vi gemensamt betraktade Herrens Jesu ord: "Den sig upphöjer, han varder förnedrad, men den sig förnedrar, han varder upphöjd".¹⁰ Folket härstädes är i stor ifver och angelägenhet om själens frälsning. Luthers och Valdenströms¹¹ skrifter användas om hvartannat: man förstår ej så noga, hvilken skilnad, som emellan båda råder. Hos pastor Mörtsell har jag efter bibelbetraktelsen erhållit underrättelser om fjellen och de svårigheter, mot hvilka man måste väpna sig. Hans ställning till den nya rigtningen är visserligen ej sådan, att man behöfver frukta för verkligt separatistiska anslag. Att de nya idéerna i någon grad bemäktigat sig hans hufvud, torde dock ega sin giltighet.

Den 9de Juni.

(På qvällen). Kl. 6 i morgse togo vi - jag och den trogne följeslagare, som så gerna ville göra mig sällskap (s.s. bärare) på min missionsresa (Per Boström) vår packning och begåfvo oss på vår färd. Först kommo vi till Fårträsk (1/2 mil), derifrån gingo vi rakt öfver skog och mark utan någon egentlig stig, som kunde leda oss. Myrarna voro här mycket våta och inga spänger funnos på den stråt, som vi oss valt, så att den 3/4 mil långa vägen till Asplunda blef rätt dryg och mödosam i regn och snöslask. Ifrån Asplunda är det en half mil till Kolfheden. Nybyggena ligga här på bergsträckningarna ("liderna"), från hvilka man kan skåda ganska vidt omkring: öfver till de parallelt med hvarandra löpande bergshöjder, hvilka gå liksom regelbundna vågor med sin längd från v.n.v. till o.s.o. Mellan dessa vågor synas mindre eller större vattendrag. I Svartliden, 3/4 mil från förra nybygge, måste jag taga in och laga om mina fötter, som börjat blifva så ömma inunder.

Lapppjexorna hafva ingen styf och stadig sula, hvarför de erbjuda föga skydd mot hvassa stenar, torra qvistar och rottågor, på hvilka man ständigt måste trampa. Den sistnämnda byn (8 grannar) hör till Lycksele socken. Språket är ock dermed förändradt. Dialekterna vexla med de olika flodområdena. Vindelns språk är "finare" (= mera lik högsvenskan) än Skellefteåelfvens. De andliga väckelser, som så genomgripande synts öfvergå Skellefteåelfvens flodområde, tyckas ej hafva fått någon mera synbar utsträckning inom Lycksele socken (Vindelns och Umeelfvens vattendrag). Vi befinna oss nu i Vormsele, en by på norra stranden af Vindelelven, 1/2 mil från föregående. Våra fötter äro nu så ömtåliga som ögat. Det är omöjligt, sedan vi nu suttit inne en stund, att gå på golfvet. Med tacksamhet må jag således taga husets gästfrihet i anspråk. Husmodern härstädes synes verkligen besjälad af Guds rikes lif och kraft. Hon funderar huru det kan vara möjligt att lektor V[aldenström] så mycket förföljes, ehuru han så ifrigt verkar för Jesu Kristi rikssak. Jag har pekat på Kristus, som utaf syndare en sådan gensägelse led, utan att Han ropade på gatorna, hvilket borde väcka henne till uppmärksamhet om den främmande ande, som röjer sig i lektor V[aldenström]s uppträdande.

Den 10 Juni,

(På morgonen). Vi hafva nu varit föremål för den hjertligaste omhuldning: husfadern tillagade i går afton en medicin för våra sjuka fötter af bränvin och en mängd kryddor, hvarmed de ömma delarna af foten skulle ingnidat; husmodern kokade gröt och har vederqvickt oss med en mjuk och varm bädd. Vi väcktes ock af henne kl 1/2 4 f.m. för att vi skulle få raska på vår färd. Nu sitter jag i båt på Vindelelfven. Vi hafva 1/4 mils rodd nedför densamma. O, huru friskt och skönt det är att skåda denna breda, klara elf med sina af mörk furuskog bekrönta stränder! En häftig fors dånar härnedanför.- (Kl 5 e.m.). Ifrån Vindelelfven till närmaste by, Ruskträsk, hade vi att marschera 3/4 mils väg. Fötterna jämrade sig mindre än i går afton, ehuru smärtan ej var tyst. Vid Ruskträsket måste vi ropa efter båt (byn ligger på södra stranden). Vi kommo ned till detsamma, just när några landsvägsarbetare från husen på andra sidan kommo och skulle öfver, hvarvid de togo 2 båtar, så att vi fingo begagna den ena tillbaka. Här är det ganska täckt. Landsväg (under bygning) går förbi. En bro är bygd (af trä) öfver ån ej långt från byn. Denna landsväg sammanbinder Degerfors-Sorsele vägen med Umeå-Lycksele. När han blir färdig, kan man derför lättare komma ifrån Malå till Lycksele. Man behöfver då blott gå den ungefär 3 mils långa vägen till Vormsele, hvarest man får sätta sig på kärra och åka ungefär 4 mil fram till Lycksele. När vi gingo från Ruskträsk till Husbondliden (1 1/4 mil), kom en qvinna springande efter oss, som just upphann oss vid ett vägskäl, der vi sjelfva tagit miste om rätta vägen. Hon var, såsom hon sade, "skogrädd", hvarför hon så gerna velat komma i vårt sällskap - till stor nytta för oss, som derför ej behöfde gå vilse. Nära Husbondliden ligger en liten insjö ("träsk"), Aborrträsk, öfver hvilket landsvägen går vid ett smalt sund. Här på bron har man en af dessa friska nedrelappländska vyer framför sig. Från Husbondliden är det 1/4 mils väg till Karlsgård, den sista byn, innan man kommer fram till Lycksele från detta håll. Härifrån gingo vi 1/4 mil ned till Lyxträsket, rodde så 1 mil uteser detsamma, och sedan vi derefter gått öfver en smal "märka" (näs), voro vi framme vid Umeelfven, på hvars södra sida Lycksele kyrkoplats är belägen. (Sent på qvällen) I Lycksele hade vi en liten otur. När vi kommo dit, väntades Biskopen¹² hvarje ögonblick. Vi togo in hos Folkskolläraren,¹³ dit vi ej hade långt att hemta underrättelser ifrån prestgården. Just som vi stiga upp ifrån matbordet, kommer ett bud och omtalar, att den väntade både kommit och farit. Ifrån Lycksele kunde han åka på en mycket dålig väg upp till Gransele (2 mil). Vi förstodo, att han der skulle taga nattherberge, hvarför vi genast bröto upp trots våra jämmerliga fötter. En åttendedels mil hafva vi rott, det öfriga af den dryga eftermiddagspromenaden hafva vi spatserat. Stilla, fridfull och ljufvig har dock vägen för mig varit: "Jag är en främling här, Går till mitt hem!"¹⁴ Vårt hopp att här upphinna den åldrige, men raske Biskopen har ej kommit på skam. Vi få således sällskap med honom ända upp till Tärna.

Den 11 Juni.

(På qvällen). Jag låg under den flydda natten i samma rum som Biskopen. Kl. 4 i morgse vaknade jag utaf hans häftiga hostande. Jag rätade på mig och presenterade mig, hvarefter han började samtala med mig om tillståndet i Malå. Han uttryckte sin bedröfvelse öfver förhållandet med pastor Mörtsell, hvilket jag sökte förklara dermed, att denne ej verkligen insåge den främmande ande, som råder i den nya rigtningen. På sitt rättframma sätt utbrast han sedan i förundran deröfver, att pastor Kerfstedt velat "narra" mig till att afbryta mina studier för sommaren för att på fjellen förderfva min helsa. För öfrigt helsade han mig hjertligt välkommen till en sådan verksamhet i hans stift, till hvilken jag blifvit utsänd.- Vi hafva "med sju sorger och tio bedröfvelser" kommit fram till Bastuträsk, en betydlig by på norra stranden af Umeelfven (omkr 3 1/2 mil från Gransele). Vägen mellan Gransele och närmaste by, Kattisafvan, var mest besvärlig.

Den tillryggalades med rodd utom 1/4 mil. Umeelfven är nu så stor till följd af "fjellfloden", att vi med stor ansträngning fått streta oss uppför de "stryckor" (mindre forsar), som här och der vilja spärra vägen. Innan vi kommo uppför den svåraste stryckan, hade vår framroddare brutit af 2 åror, och om ej en båt med åror uti funnits på stranden der i närheten, hade vi stått der rådlösa - för att ej tala om den lätt möjliga faran af att, när årorna brusto, kastas nedför forsen mot stenar och krossas. Nu passade det bra, att jag tagit med mig från Malå den hurtige, armstarke och vid forsar så vane drängen Per Boström. Detta skönjdes ännu tydligare, när vi skulle fara från Kattisafvan till Åskilje. Det var näml. nästan omöjligt att få någon roddare, emedan alla karlar voro borta på landsvägsarbete. Denna landsväg, som löper på södra sidan om Umeelfven upp till Åskilje och sedan på den norra upp till Stensele, skall, när den om ett par år blir färdig, befria människor ifrån att slita sönder sina armar i forsarna, såsom min kamrat var nära att göra. Ifrån Åskilje (der Juktaån och Umeelfven falla tillsammans) är det 1 1/4 mil till Bastuträsk. Vi rodde nu uppför Juktaån, som är ganska vacker med sina holmar och vikar. Vid en stark och stenig fors måste Biskopen och jag (såsom äfven förut ett par gånger skett) stiga upp ur båten och "springa hundstranden". Ingen väg finnes banad på stranden af sådana forsar, så att man väl ej må undra, om en 70 årig Biskop alldeles tröttnade med att krypa fram genom buskar och ris. Rätt väl behöfves också en Biskop Landgrens fryntlighet för att ej råka i raseri öfver dessa Vesterbottens Läns dåliga farvägar. När vi lemnade Juktaån, måste våra roddare vadande draga båten uppför en stygg bäck till "Kikkuträsk", hvarifrån bäcken kom. Äfven i "träsket" var vattenståndet så lågt, att, sedan Biskopen och jag satt oss ned i båten, den ene roddaren måste "trulsa" (vada) i lergyttja och släpa båten långt ut på sjön. Biskopen har efter ankomsten hit inhemtat grundliga underrättelser om Anders Nilssons skola samt om Missionsskolan, som nu flyttats till Gargnäs by inom Sorsele Socken. Anders Nilsson, en förmögen nybyggare härstädes, testamenterade åt socknen omkr. 75 000 kr till att af räntan underhålla en skola för svenska barn inom Stensele socken.¹⁵

Den 12 Juni.

(Middagstiden). Nu hafva vi ändtligen öfver "träsk", "afvar" (= små "träsk", som medelst ett smalare sund stå i förbindelse med ett annat betydligare vatten), "sel" (= utvidgning på en å) och "märkar" kommit fram till Stensele kyrka. Kl. 6 i morgse hölls förhör med barnen i Anders Nilssons skola uti Biskopens närvaro. Jag kommer nu för första gången i mitt lif i tillfälle att få vara med vid Biskopsvisitation. Hemma i Malå har jag aldrig, fastän jag vistats der till 17 års ålder, sett någon Biskop, ej heller hört tal om, att någon varit der på visitation. (Kl 1/2 10 em). Kl. 4 i afton ringdes det i den lilla, smakligt bygda kyrkan, der Biskopen skulle undersöka skolbarnens kunskapsmått. Barnen framhades på gången mellan bänkarna i 3 afdelningar med hvar sin lärare eller lärarinna. Bibelbeträktelse utlystes sedan till kl 8 em., hvilken Biskopen uppmanade mig att hålla. Vi hafva med hvarandra betraktat Davids 1 Psalm: om sällhet och olycksalighet i sammanhang med gudsfruktan och ogudaktighet.

Den 13 Juni. (3 Sönd. e.T.)

(På morgonen). I går afton rustade det sig till ett herrligt högtidsväder. Nu råder ock den nykomna sommarens milda värma och stillhet. "Himlarne förkunna Guds ära, och fästet förkunnar Hans händers verk. Den ena natten säger det åt den andra, och den ena dagen kungör det den andra: det är icke ord eller tal, hvilkas röst icke hörs".¹⁶ (Sent på qvällen). Högmesso predikan för denna dag hölls af pastorsadjunkten Björzén¹⁷ öfver Luc. 15:1-10: "Omvändelsen, ett verk af Gud". Efter

gudstjensten höll Biskopen tal från altaret öfver 1 Kor. 1:30: "Kristus är oss af Gud gjord till visdom" etz. , " hvarefter de 2 sista årens nattvardsungdom pröfvades i sin kristendoms kunskap. Kl. 4 e.m. bröto vi upp från vårt trefliga presthus i Stensele. Biskopen hade betingat till roddare uppför Storuman, som börjar 1/2 mil ofvanför Stensele kyrkoplats, den mest bredaxlade karl inom socknen, "Stor-Erik." Vi hafva nu kommit till Kyrkberg, ett nybygge 3 mil från Stensele kyrkoplats på Umans norra strand.

Den 14de Juni.

(På dagen). I Kyrkberg, der Stor-Erik har sin syster gift och jag en bekant (som läst Nattvardsskolan i Malå) tjenarinna, hade vi ett riktigt trefligt nattherberge. Jag hoppas, att Herrens fruktan regerar i detta hus. Biskopen höll morgonbön för husfolket, hvarvid han läste Davids 91 Psalm.¹⁸ Vi hafva nu rott 2 mil hit till Ankarsund, der man funderar på att bygga ett kapell. Här börjar Uman se hård och sträf ut med sina steniga och magra stränder. När vi i går afton började rodden i det stilla och herrliga vädret, utropade Biskopen ett par gånger: "En trefligare afton än denna torde man få leta efter," under det han betraktade och njöt af den storartade vy, som Umans spegelklara yta, dess många holmar och de väldiga snöfjellen i vester erbjödo. Här åter synes det honom omöjligt för folk att kunna lefva. Den gamla, hvithåriga, förnöjsamma gubben på stället har dock med stor ifver försvarat och bepriset sitt hemlands jord. "Hit vill jag sända alla Hernösandsbor, som qvida och jämra sig öfver sin lott," sade Biskopen. (Kl 9 e.m.). Efter 6 fjerdingvägs rodd ifrån Ankarsund uppnådde vi Slussfors, der vi lemnade Stor-Uman bakom vår rygg. Här kommer Umeelfven med dåm framträngande emellan höga berghällar. Vi måste släpa båten öfver klippstranden förbi forsen. Litet längre fram passerade vi "Gibraltarsund". Här är det smalaste ställe af Umeelfven, som jag hittills sett. Vördnadsbjudande klippor beherska genomgången. Snart äro vi inne i "Medelhafvet", och fjellen med sina kala, skimrande hvita hjessor torna sig upp mot skyarne, från hvilka de knapt kunna skiljas. I Umnäs, ett nybygge på stranden af "Medelhafvet", fick jag höra, att några lappar i går haft sitt läger vid foten af fjellet här i söder. Jag tänkte då att stadna och uppsöka dem. Men ingen kunde med säkerhet veta, hvarest de nu hade sin kåta. Stor-Erik rådde ock att följa till Tärna, emedan de lappar som befinna sig häromkring, utgöra "sladden" (eftertruppen). Vi hafva tagit nattqvarter i Stor-Eriks hem, Forsmark (1/2 mil ung. ofvanför Umnäs) , det sista nybygge inom Stensele-socken. Biskopen håller nu på att uppteckna "märkvärdigheter från Stor-Uman", muntligen framställda af husfadern härstädes:

1) Ej långt från Kyrkberg bodde en qvinna, Eva Maria, under en framskjutande klippa i 7 år. 2) En man, Per Jansson, tillbragte en del af sitt lif under sin båt, som han dragit upp och stjelpt omkull på Umans strand. 3) Vidare må ytterligare anmärkas den "glada gubben på Ankarnäs."

Den 15 Juni.

(Middagstiden). Nu äro vi framme vid Tärnafors (1/4 mil nedanför Tärna k[yrk]a) der det nya skolbostället är anlagdt.

I Forsmark mötte oss pastor Himmelstrand ifrån Tärna.¹⁹ Pastorsadj. Björzén har följt med ifrån Stensele, så att vi denna dag utgjort ett betydligt sällskap. Hela dagen hafva vi färdats mellan snöbetäckta fjell. Det största och ståtligaste är Ryfjell, hvilket med sin snöhvita hjessa likt en egyptisk pyramid djerft och grundfast lyfter sig mot det blå. Det är beläget vid östra ändan af Gäutasjön, på hvars nordöstra strand Tärna kyrka ligger. Storfjell synes härifrån såsom en enda väldig snödrifva i vester. Ifrån Forsmark till Tärna har man att gå öfver 4 märkar, af hvilka den

längsta är 3/4 mil, de öfriga omkr. 1/8 mil. På en af dessa råkade Biskopen halka och falla ned från spängerna i myran. Lyckligtvis bröt han sig ej något, utan fortfor muntert sin väg: "det torkar snart." När vi kommo fram till Gäutasjön, träffade jag den 1ste verklige lappen under min resa (som kom ifrån gården till höger Yttervik). Han är ett slags nybyggartorpare, har 5 barn, af hvilka det äldsta är 11 år, en flicka, som gått i Tärnaskola. Utan renar, utan åker och ängar, med 3 lånta kor till näringskälla. Mager och trasig såg han ut, klädd i svenska benkläder och lapprock med utsliten, tennbroderad "barmläpp". Han kunde tala rätt god svenska, hvarför jag gaf honom en ströskrift: "Si dörren är öppen." Han förstod väl, hvilken dörr, som här åsyftades och erkände, att tanken på det fadershus, hvars dörr så inbjudande står öppen för de fattiga, af honom hittills undanskjutits. Ej långt nedanför Tärnafors fingo vi se en lappkåta uppslagen på stranden. "Styr i land", kommenderade Biskopen, och jag hoppade upp ur båten och skyndade in i kåtan, ehuru hundar i mängd skälde emot mig och spände sin ryggpels. Jag började samspråka med en medelålders lappgumma, som syntes mycket glad, när hon fick höra, i hvilket ärende jag reste. I denna lilla kåta bodde 2 familjer ("matalag"): Margreta, Sjul Anderssons enka, och Sjul Sjulsson. Ännu en lappman var der, som jag åter träffat härstädes. Han har sin kåta ej så långt (i norr) härifrån. Biskopen har nu snart visiterat skollokalen härstädes från topp till tå. Här är uppbyggt ett nytt skolhus, som dock till följd af dålig grund hållit på att ramla omkull. Jag fruktar, att hela skolinrättningen sedan den flyttades från Lycksele hitup, hvilat på jäslera. Nu på sista tiden har Fjellner,²⁰ prestson och lapp till börden, varit dess lärare för de 16 lappbarn, som årligen här af staten bekostas. -

(Kl. 8 e.m.) Här vid Tärna kyrka ser det "kusligt" ut. Vattnet strömmar ned från fjellets snö och gör gården blöt och otreflig. Stenigt och gropigt i stor skala öfverallt. Men lyfter man ögat litet högre, då föres man snart af de himmelstormande fjellen "upp till bergen, ifrån hvilka hjälpen kommer."²¹

Den 16 Juni.

(På qvällen). I morgse kl. 9 började förhöret med lappbarnen i den redan nämnda "Skytteanska" skolan, som hittills haft sin lokal i prestgården härstädes. Alla barnen läste svenska. Innanläsningen gick ej så särdeles bra. I biblisk historia och katekes voro de deremot ganska väl hemmastadda. På samma sätt i historia och geografi. Förhöret räckte till kl 2 e.m., hvarunder jag blef bekant med ett nybyggarlappfolk: Jon Nilssons. Hustrun sade sig "hänga och hänga på sin Frälsare, och fastän hon många gånger känt sig färdig att falla ned, hade hon ända hittills blifvit fasthållen." Hennes 19-åriga dotter tycktes ock med begärliga ögon vilja skåda på samme mästare till att hjälpa." Jag frågade lappmannen, som förut varit nomad, hvilketdera han tyckte vara bättre: att vara nybyggare- eller flyttningsslapp. "Jo, si natt-ron, hon är ändå bra," och: "så kan jag ändå få vara ledig om söndagen." Jag sökte äfven utröna af honom, när den lämpligaste tiden vore till att få träffa renlapparne härstädes. Följande upplysningar erhöles härom: Om våren, när lapparne komma nedifrån, stanna de här omkring Tärna nära 2 veckor före och efter Midsommar. De hafva (eller: taga sig) då en ferietid, under hvilken de ej gå ständigt i vall med renarne. Ty när snön runnit bort från skoglandet, och gröngräset börjar framspira, skingra sig renarne hit och dit för att söka sig denna efterlängtade föda. Då de lägre fjellen blifvit bara, och myggen af sommarvärmen kallats till lif, draga sig renarne sjelfmant tillsammans och "trä" uppåt till de kala fjellen, der myggen ej så snart framkommer och sedan af blåsten hålles i tygel. Om hösten vistas lapparne ungefär på samma ställen, som nu, under senare hälften af September och längre, beroende af vinterns tidigare eller senare ankomst, hvarvid de åter draga sig nedåt landet, det renen då trår. - Jag har på eftermiddagen språkat med en småskollärlarinna i socknen, Mina Vennerberg, lapp till börden. Inom sitt distrikt har hon 11 byar eller nybyggen att besöka med en längd af 1/2 - 1 mil

mellan hvarje station. Antalet barn är 47, hvaraf 10 lappbarn (nybyggare). Nästan de flesta nybyggarlappar äro mycket fattiga, så att husrum och mat ofta för henne bli alltför tarfliga: då samma lilla stuga begagnas för både folk och få, och icke en "mjöldoft" eller en brödbit finnes att tillgå. Men vanan gör allting lättare. Hennes lön af staten uppgår till 100 kronor årl. Sitt embete vill hon dock i sin Herres tjänst och till Hans ära med all flit bedrifva. De 2 öfriga småskole-distrikten skötas af hvar sin lärare: Erik Samuel Ersson och F. Stenmark. Den förre vitsordas af past. Himmelstrand för ett allvarsamt, kristligt lefverne.

Den 17 Juni.

Ett ej så ringa antal lappar hafva samlats hit med anledning af Biskopsvisitationen. Igår afton höll jag bibelförklaring för dem i kyrkan. Kl. är nu half sju e.m., visitationen är slut, och Biskopen har rest. Efter gudstjensten på förmiddagen bad jag församlingen att stanna qvar i kyrkan. Jag framställde Guds godhet, "som böjt Konungars hjertan såsom vattubäckar"²² till att så tänka på och bekymra sig om sina undersåtars andliga välfärd. Sedan sökte jag utröna, huru jag nu först bör ställa min resa. Jag har beslutat att i morgon bittida följa med återvändande lappar till Björkvattnet, ett vattendrag 1 mil i söder, bakom närmaste fjell. På anhållan af såväl lapparne som pastor H[immelstrand] har jag äfven i afton hållit bibelbetraktelse (Luc 18:35ff)²³ för ifrigt lyssnande åhörare.

Den 18 Juni.

(Qvällen). Jag hade betingat att få följa med några lappar öfver till Björkvattnet. De hade båt här vid Gäutasjön, öfver hvilken man först måste ro. I morgse kom en gosse med motbud. Sådan är lappen: " 'Lofven' är ärlig, men 'hållen' är besvärlig." Jag gick genast till dem, som lofvat, och tog igen deras löfte. Detta är således första dagen af min egentliga missionsverksamhet. Huru godt och behöfligt har det ej varit för mig att i Per Boström ega en så trogen hjälp och uppmuntring! Vi hafva besökt 2 nybyggarlappfamiljer här på norra sidan af Björkvattensjön. Den förste, Kristofer Sjulsson, är en ganska välbergad nybyggare. Han har 6 kor och 2 hästar samt ej obetydligt af åker. Korn sås i detta vattendrag med framgång, ehuru potatesodling tar mer och mer öfverhand. Sju barn finnas i familjen, af hvilka de äldsta gossarne se ganska dugtiga och beskedliga ut. De 3 yngre flickorna äro snygga och trefliga. Två hafva gått på skolan. Den äldsta är confirmerad. Med dessa kom jag i lifligt samspråk i anledning af mina små bibl[iska] bilder, om hvilkas innehåll de ej voro obekanta. Äfven de äldre drogos rundtomkring oss. Jag försökte öfvertyga dem om vigten af att betrakta och beskåda det, som i Bibeln framställles, att deras hjertan ej måtte känna sig mätta och tillfredsställda med det, som på jorden är, utan i känslan af egen död och besmittelse få begärelse till Honom, som öfverallt ish. i N.T. afbildas och ensam kan gifva åt hjertat, hvad det behöfver. Här träffade jag äfven en renlappfamilj, som slagit sina bopålar bortom närmaste fjell i söder. Der finnas äfven 2 andra kåtor. Men att komma dit öfver fjellet, hvars snömassor just nu börja uppsmälta, anse de vara nästan omöjligt t.o.m. för dem sjelfva. De måste stanna här öfver söndagen. Den andre nybyggarlapp, vi denna dag besökt, heter Jonas Olsson, mindre förmögen än den förre: 6 kor, 1 häst, litet åkerbruk. Den förres stuga var betydligt rymligare, hvarför smuts och oreda här mera faller i ögonen. Barnens antal är 6, det äldsta 15 år (ungef.). En gammal farfar (85 år) kom in med en stor vedbörda på ryggen. Han talar en dålig svenska, men förstår ganska väl, hvad jag säger. Hans sinne tyckes nog vara hopskrumpet till följd af denna verdens tjänst. Jag har med husfadern kommit öfverens der om, att de hädanefter skulle försöka att begagna de stilla qvällsstunderna till att något betrakta Guds ords innehåll börjande med Lucas evangel. , hvars enkla berättelser jag sökt förtydliga i anseende

till deras betydelse för själens uppväckelse till ett nytt sinne. För hvarje gång de läste om någon person, som i berättelserna förekom, skulle de gifva akt på, hvad som utgjorde hans åtrå och begärelse. Om de under bön till Gud om Hans Andes upplysning så gjorde, skulle det ej blifva dem längre likgiltigt, hvaruti deras egna hjertan hade sin skatt, och syndares Frälsare skulle snart blifva efterlängtd.

En broder till Jonas Olsson bor i en stuga bredvid dennes. Vi hafva äfven gjort en påhelsning der inne, men allt folk utom en renlappqvinna och en 15 årig dotter voro borta på husförhör, som hålles en half mil härifrån. Med den äldre lappqvinnan började vi samtala. Hon sörjde under strida tårar deröfver, att hon en gång varit fattad af Gud, men sedan förkolnat. Det kyliga lifvet bland verldsligt sinnade fjellappar hade gjort henne så dödsster. Hennes hjerta tycktes kunna draga efter andan, när vi framstälde för henne Guds nåds kraft. Vi hafva tagit in för natten hos en svensk nybyggare, med hvilken min följeslagare redan förut varit bekant. -

Den 19 Juni.

(Sent på qvällen). Vi lågo under föregående natt i "förgångskammaren", der ett gammalt lappfolk, som förut egt denna gård, tagit undan åt sig boning för sina återstående dagar. Jag försökte i morgse att språka med den gamle lappmannen, men han kunde ej så lätt förstå svenska, och jag förstod ej alls hans blandning af lappska och svenska. O, att jag kunnat lappska! Han syntes ganska intresserad för att samtala med mig. Jag letade fram hans "Addå Testamentum" (N.T.) och slog upp Joh. Ev. 10 kap. om "Dat buorak reinoheje" (=den gode herden), hvaråt han tycktes mycket glädja sig. (Det tycktes ej heller vara första gången, som han läst och fröjdat sig af detta ställe.) I dag hafva vi besökt 3 lappfamiljer, af hvilka 2 äro nybyggare. På första stället voro äfven samlade några renlappar, så att ungefär ett dussin lappar der voro tillstädes. Stugan var såsom vanligt liten och smutsig med ohyfladt golf och utan "varmtak". Vi samtalade mycket med de lifligt och ifrigt språkande lapparne. Jag läste för dem om mannen vid Bethesda²⁴ och uppmuntrade till fortsatt bruk af N.T. Jag fruktar nog, att dessa lappar till största delen äro ifriga att tala, men sena till att mottaga Guds heliggörande nåd och lifskraft. Det var särskilt en lappquinna, som hördes mycket glad öfver vår ankomst. Hon yttrade sig temligen misstänksamt om pastor Himmelstrand: "Han är icke så saktmodig, som Jesus var. Han stöter bort ifrån sig." Jag försökte så mycket som möjligt föra henne till erkänsla af sig sjelf. Herren pröfve, utransake och välsigne allt, som kan välsignas! Här funnos inga uppväxte barn. Husfolket utgjordes af 2 ne bröder, af hvilka den ene sades vara gift, samt en piga. Jag har sedan fått höra, att den, som var gift, ej ännu låtit tillsammansviga sig med sin hustru, fastän han för länge sedan tagit ut lysning och äfven fått lyst för sig i kyrkan. Det unga paret lefver dock tillsammans såsom äkta makar. - En på samma gång småtäck som storartad tafla är att skåda i öster från detta nybygge (Vallinäs): en vik af sjön straxt nedanför, dit en brådiskande liten å med sina skumhvita böljor från fjellet nedstörtar; ett väldigt, hvitskimrande fjell längre fram i öster och söder; till venster utbreder sig sjön, hvars strand åt detta håll (norr) utgöres af en frodig fjellafsats, nedför hvilken bäckar med snöhvitt skum och under då nedstörta. Det är underligt att på afstånd skåda dessa fjellbäckar. Man kan då omöjligt skilja dem ifrån snörännor(i klyftgångar packad snö). Ifrån detta ställe rodde vi, sedan vi undfägnats med en god middag (röding, råmjölkspannkaka och mjölk) till det likaledes på södra sidan om sjön belägna Sandnäs. Detta ställe bebos af en nybyggarlapp, mellan 70 å 80 år gammal. Hans fullvuxna son och dotter förestå hemmanet. Utom sitt jordbruk hafva de renar, med hvilka de flytta s.s. andra renlappar. Jag kunde ej språka mycket med den gamle lappgubben, om hvilkens sinnessillstånd jag dock på grund af hans ifrigt begärliga ögon hoppas det bästa. Med sonen och dottern samtalade jag ganska länge (omkr 3 timmar), läste för dem ur N.T. och uppmuntrade ss. alltid till att ej försumma begagnandet af detta lifvets säde. (Nya

Testamenten finnas öfverallt, der jag farit fram.) När vi skulle fara härifrån, kom en utfattig lapp och slog sig ned med korslagde ben framför mina fötter såsom en hvirfvelvind och började så sitt tal: "Är ni Trottnings och Brinsessans sändebud, så vill ni också i Deras Namn gifva en liten slant åt en fattig lappstackare." Jag tog ej genast fram mina slantar, utan sökte af honom sjelf samt af de kringstående taga reda på hans verkliga ställning. Ideligen påminte han mig, att jag skulle bevisa min tro med mina gerningar. Till slut tog jag honom för mig sjelf, försökte visa honom faran af hans pockande sinne samt gaf honom ändtligen en krona och en lämplig ströskrift. Hur olika var ej denne de 2 fattiga, som jag vid Tärna k[yrk]a lärde känna!

En dräng i huset rodde oss till vestra ändan af sjön, der en lappkåta är uppslagen. Det är sorgligt med denne lappyingling. Han har för ej så länge sedan haft oäkta barn med en lappflicka. Sedan dess har hans samvete varit alldeles förskräckt, så att äfven hans förstånd vissa tider varit rubbadt. Nu syntes han mycket sansad och lugn, men svarade nästan ingenting, när jag samtalade med honom. I lappkåtan mötte vi bekant folk, som vi lärt känna vid kyrkan. Vi välkomnades med en kopp kaffe "på lapperskt": väl saltad, utan grädda, men med socker samt på stenhällar i kåtan bakade skorpor. Lappfrun var en munvig menniska, som med en viss dryg och ljum ton fylde i allt, hvad jag talade. Dottern i familjen, som för ej så länge sedan confirmerats, en lappgubbe och en lappqvinna, som voro der på besök, kändes drifna utaf en annan ande. Jag samtalade mera närgående med den unga flickan, i hvars ögon tårarna blänkte så friskt. Till sist läste jag en Davids Psalm (63)²⁵ och bad. Vi sjöngo så: "Dig vare pris för lifvets ord" somliga på svenska, andra på lappska. Redan i Sandnäs hade vi af en rik lapp, som har sitt hemman på norra sidan om sjön, blifvit inbjuden till natten. Hos honom hafva vi nu fått ett godt herberge.

Den 20 Juni.(söndag)

(F.m.) När vi gingo från kåtan i går qväll fingo vi till sällskap 2 unga lappar, som hade det ryktet med sig, att vi i går blifvit utkörda ur en stuga. Det gjorde mig ondt att höra, att förtalet äfven häruppe skulle vara så raskt på benen. Joh. Andersson, husfadern härstädes, har ock omtalat en annan ledsam sak. I går afton hade lappgumman från östra gården, der vi enl. öfverenskommelse bestämt att i dag hålla bibelbetraktelse, varit här för att förmå Joh. Andersson att upplåta sin stuga för oss. Lappsinnets hade vid tvisten härom uppflammat, och gumman blef utkörd. Petri uppmaning i 1 brevets 2:1 synes nog vara förgäten.⁻²⁶

(På qvällen sent). Ett herrligt väder har förhöjt denna sabbatsdagens högtidlighet. Den nyssnämnde lappgumman tog oss emot med flödande ord till förklaring af gårdagens ledsamhet. När jag kom till gården, sutto redan en hop röd- och blåmössor (qvinnor och män) omkring en eld på gården. En liten flottilj af ankommande båtar satte just i land: jag tyckte mig såsom en indianmissionär. Den rymliga stugan blef snart fylld af ifrigt lyssnande lappar tillika med några få svenskar. Vi betraktade först dagens högmt. (Luc 6:36 ff)²⁷ Sedan jag spiset middag hos denna ordsvallande lappgumma (smör o bröd, färsk röding, komjölksost samt mjölk), gick jag ut på gården att samtala med menigheten. Min kamrat har ej så dåliga anlag till att enkelt och naturligt samtala med människorna häruppe och väcka dem till besinning. Vi hjälpas därför åt med denna verksamhet. Nu lade jag mig i gröngräset bland en flock lappar, och sedan vi en stund samspråkade (hvarvid man genast märker att lappen häromkring ej så mycket saknar förståndets upplysning), tog jag fram några ströskrifter att utdela, hvilka med begärlighet mottogos. Fleres ögon lyste af glädje eller nedsänktes under tårar till jorden, när jag tilltalade dem. När vi efter aftonbetraktelsen (Aft s. text. Rom 8:18 ff).²⁸ skulle skiljas från dem, utbrusto många (ish. gummorna) i tacksamhetens värtaliga ord: "Skrif till Trottninga och Brinsessa och tack Dem hjerteligt, för att de kom ihåg oss, som gräl (= kråla) mella snöfjella. Och om De någongång till vill skick oss en

missionär, så vill vi tack Gud, och han ska vara riktigt välkommen. "

I Joh. Anderssons kammare fick jag sedan en behöflig stund till ro och hvila. Jag blef dock snart tagen i anspråk af en lapp flicka. Hon uttryckte sin innerliga längtan att helt tillhöra Kristus och få upptaga Honom i all sin vanmagt. Med riktigt lystna ögon slukade hon mina ord, när jag försäkrade henne, att hennes vanmagt icke utgjorde något hinder utan en stor anledning och det ju större, desto mer hon för hvarje dag lärde känna sin oförmåga att reda sig på egen hand till att omfatta Kristus, den ende Frälsaren. Derefter kom in en äldre lappqvinna, som ock sade sig vilja vandra i tron på lifvets och rättfärdighetens väg. -

Efter qvällsvard, medan jag väntade på, att husfolket skulle få lägligt till aftonbön, omtalade husbonden en sannfärdig berättelse om den förste lapp, som häromkring antog kristendomen. Denne dog för omkr. 40-50 år tillbaka. Ehuru han var omätligt rik på denna jordens goda, begärde han dock det, som bättre är. Han sysselsatte sig därför ifrigt med läsning af Guds ord. Men hans svärföräldrar, som trodde, att han derigenom skulle förlora all lycka med sin stora renhjord, öfvertalade hans maka, att så lindrigt som möjligt taga honom afdaga. När han en dag kom hem från "renskogen", hungrig och trött, hade hon tillagat en fet måltid: kokat kött och stekt renfett, så att hon hade en panna full af flott. Mannen gaf flottet åt sin hund, som genast dog, hvaraf han förstod, hvad som var på färde och tog sig sedan lyckligt tillvara.

Den 21 Juni.

(Middagstiden). Vi äro nu på väg till Jovattsdalen (1 mil n.v. från Björkvattnet). När vi i morgse foro från Joh. Andersson, togo vi vägen förbi den kåta, vi om lördagsqvällen besökte.

Lapphustrun hade nu fått en liten arfvinge till verlden. Sedan vi lemnade henne, skulle hon kläda en brud, men blef midt derunder hindrad af sitt foster, som bokstafligen bland björk och buskar kom fram till verlden. Nu på morgonen satt hon uppe och rörde sig utan synbar svårighet. På föräldrarnes trägna anhållan meddelade jag barnet nöddop. Johannes Amandus var det namn, som det i dopet erhöll: Guds nåd göra dig värd att älskas! - Vägen mellan Björkvattnet och Vestansjö (en by af 4 grannarsvenskar-, som ligger vid vestra ändan af sjön Lajsan, der Jovattsdalen börjar ifrån öster) går öfver en fjelldalsänkning, hvarest vi fingo se de tydligaste spår efter fjellemlarnes framfart: hvar ögat vände sig, såg marken ut, som om den varit härjad af skogseld. Småbjörken, vide-och enbuskarne stodo der liksom benrangel med afskalad bark. Här och der syntes en fallen lemmel. -

Ännu äro icke snödrifvorna försvunna, och det såg besyn nerligt ut att skåda friska Calthablomster²⁹ och hvitsippor på några alnars afstånd från snödrifvans brädd. I sådana dalar synes marken mycket fet och frodig, men sommarens korthet gör det omöjligt att framdrifva någon sädesodling.

(På qvällen). I Vestansjö skulle vi besöka Nils Andersson, den rikaste lapp inom Tärna församling. Han hade dock redan skingrat sin familje skara, så att vi här endast träffade 5 personer, af hvilka 2 följde oss på väg hit till Jovattnets nedre by. Båda insågo de väl och erkände upprigtigt, att det var deras kärlek till denna verld som hindrade dem från att hängifva sig åt Gud. De kände, att det skulle kosta dem försakelsen af många njutningar, om de helt skulle välja lifvets väg. - Jag har nu hållit bibelbetraktelse för svenska nybyggare härstädes. Blott en nybyggarlapp har varit tillstädes. Här kännes nog kallt såväl till det yttre som inre. Vinden kommer så skarp och vinterlig ned ifrån snöfjellen. Förra natten var marken klädd i rimfrost. Brist och armod tyckas hafva häruppe sitt förlofvade land

Den 22 Juni.

(På morgonen). Vi hafva legat i ett rum, dit vinden trängt in så kall igenom de mindre täta väggarne af krokiga björkstammar. - Här i huset vistas för tillfället en Nils Andersson dotter med sin lilla syster. Det ser ljufligt ut, att de så kärleksfullt umgås med hvarandra. Den äldre säger sig hafva varit väckt, men sedan så småningom återgått till verlden. Med längtans blickar ser hon åter Herrens besökelse, att Han måtte fylla hennes hjerta med frid och styrka. Det var en syster till denna, som på söndagsaftonen i Björkvattnet uppsökte mig på min kammare till att få några uppmuntringens ord. -

(Qväll). Vi äro nu i den sista byn inom svenska gränsen af detta vattendrag. Vi beslöto att resa hitupp, emedan vi fått underrättelse om ett lappfolk här vid öfra Jovattnet, som skulle i det närmaste vara "hedningar". (De som icke kunna läsa, kallas här hedningar. Jag har ej under resan träffat på något annat ställe, som varit stämplat med detta namn.) Under vägen hitupp gingo vi förbi den fattige nybyggar- eller rättare inhyseslapps stuga, hvilken i går afton kom på bibelbetraktelsen, Johan Sjulsson. När jag kom inom dörren till hans hem, kunde jag rätt bedröfligt få se armodets nakna spår. Intet golf, ingen stol, intet bord, ingen säng fans derinne. En spisel af hoptimrade hällar, en inrättning i väggen till att binda en ko, en uppsargad bänk, en trasig bädd i ett hörn, 2 trasiga barn, hopkrupna vid spisel - det var allt, som utom den tärda modern fans derinne. Jag började språka med gumman, hvars tårar genast fingo fritt lopp. Hennes man var borta i qvarnen för att mala några kappar korn, som han förtjenat sig. Han hade i går sändt hem en "mjöldomt", hvilken tillsammans med den mjölkttår, som den lånta kon gaf, utgjorde det enda matförrådet. Nu hotade ock kons egare att redan i morgon taga henne ifrån dem. Jag försökte gjuta tröst i det upprörda sinnet: gaf den bedröfvade modern en skärf med löfte om att försöka något utverka, när jag kommer till Tärna kyrka midsommarhelgen.

Den 23 Juni.

(F.m.) Redan i går afton besökte jag Jon Andersson Northman, den omtalade lappen, som så väl skulle behöfva en påhelsning. Han har sitt hem på södra sidan om sjön. Jag har haft mitt nattherberge i ett svensknybygge på den norra. Hans fullväxta dotter är nu hemma för att sköta sina åldriga föräldrar. De erhålla sin föda och bergning af sina renar och getter. Här fick jag skåda en ny byggnadsstil. Deras boning liknade till det yttre en nedlagd halfva af ett på längden klufvet ägg med hål i den större ändan till rököppning. På denna ända af huset är kåtan ursprungligen upprättad, täckt med torf, så att dess yttre halfva fått ett afrundadt utseende. Den andra ändan af bygningen har förut varit getternas boning. Nu äro dessa båda delar förenade genom hopstälda björkstörar och derutanpå lagd torf, på hvilket ställe af bygnaden man åt sjösidan till har en trång ingång.

Genom denna kryper man på knän och armbågar in i förstugan, och så har man till venster kåtadörren. Man svänger behändigt den vid ett snöre nedhängande dörrbrädan på sidan och kryper varligt in. Här får man både stekas och rōkas. Redan förut hade vi gjort bekantskap med dottern. Hon uppgaf ett lifligt rop af överraskning och välkomnade oss hjertligt, när vi lyckligt krupit in i kåtan. Hennes gamle fader hade med stor längtan väntat oss. Modern åter syntes mindre glad öfver vår ankomst. Hon försvann genast och återkom ej sålänge vi voro der. Med Anna Brita (dottern) språkade jag ganska mycket och genom henne med hennes fader, som svåriligen förstod svenska, ännu mindre kunde på svenska uttrycka sig. Hans dotter fälde ymniga tårar både af glädje öfver Guds barmhertighet, som ville bry sig om henne och af bekymmer öfver sin egen tröghet. Hennes fader hördes ej heller främmande för frälsningens kunskap. (Dottern berättade, att han flitigt sysselsatte sig med läsning i lappska psalmboken och katekesen, ehuru hvarken han

eller hennes moder på flera år besökt kyrkan, ej heller anmodat presten om hans påhelsning.) - Sedan vi kommit hit tillbaka, höll jag för svenskarne i denna by (2 grannar) en kort bibelbetraktelse. En qvinna frågade efteråt med bekymmer, huru hon skulle få visshet om sin delaktighet i Guds rike. Hon syntes med besinning och allvar taga emot mina ord om Kristus, vår rättfärdighet, som vill träda in uti hvarje till följd af ofläckligt behof sig öppnande människohjerta. - I morgse steg jag upp kl 1/2 5 för att, innan "kyrkfolket" (som skulle till [Tärna kyrk]a att fira midsommarhelgen) reste ifrån mig, besöka en lappqvinna, som på gamla dagar gift sig med en svensk. Vägen dit bar öfver blöta myrar, snödrifvor och fjellbäckar 1/2 mil i norr. Lyckligt kom jag dock fram. Bygningen hade här ungefär samma yttre form, som Northmans, ehuru resligare och försedd med ett fönster. När jag kom in, höll husmodern på att mjölka sin kära ko, som jemte en ox och 2 getter bodde i stugan. Gumman blef alldeles utom sig af förvåning öfver min ankomst. Hon kunde först efter en stund öppna sin mun att tala. Med stor förnöjsamhet framstälde hon sin belägenhet. Gud hade under förra vinter bevisat dem sin särskilda godhet. När de en gång voro alldeles utan föda, och snön hindrade dem från att besöka andra människors boningar, gick mannen ut i half förtviflan för att se, om någon hare fastnat i snarorna, ehuru allt syntes orimligt. När han kom till en hässja, stod der en hare hopkrupen, som han med sin staf slog ihjäl. För öfrigt fröjdade hon sig öfver den hjälpsamhet, som visats henne i synnerhet af "norskarne", hvilka gifvit henne kläder åt gossarne: den ene 5, den andre 2 år gammal. För att afvänja sitt yngsta barn (hon hade blott de 2 nämnda), ville hon följa med mig hit till öfre Jovattnet med detsamma att här qvarlemna det. Hon hade båt vid en tjern, omkring hvilken jag förut måste springa. När vi gingo ned till båten, fingo oxen och kon, hvilka hon förut drifvit till skogen, se sin matmoder. De kommo lunkande, och när vi foro till sjös, stego äfven de ut i vattnet och började till slut simma efter oss. De vände snart om från det kalla badet, men kärlekens värma drog dem åter ut till ett nytt försök! - Jag har nu fått höra, att Joh. Sjulssons ko utan förskoning hemtats af sin egare.(qvällen). Jag är nu framme vid kyrkan. Det är midsommarafton. Vädret är vackert, fastän luften kännes kall. Vi hafva i skuggan + 4 grader. Med past. H[immelstrand] har jag samtalat om Joh. Sjulsson och hans ko. "Socknen behöfver fattighjelp, huru skulle hon då kunna köpa en ko åt en fattig lapp", blef svaret.

Den 24 Juni.

(På morgonen). Herrens herrlighet är utbredd öfver jorden. Äfven hit sträcker sig en flik deraf. Solen sänder sina strålar fritt ned emellan dessa vinterklädda fjell och öfvervinner betydligt snökylan. -

I går afton samtalade jag med ett par Sorsele-lappar. De räckte mig sin hand till ett friskt "välkommen". Båda två anhöllo, att jag ej skulle fara förbi deras kåta.(På aftonen). Efter förmiddagens gudstjenst besökte jag "kyrkostaden". Jag gick in i en stuga och började samtala med en gammal lapp, som kommit hit ända från Skalmodal, på gränsen mot Dikanäs. Snart var jag omringad af ett par dussin lappar. De lyssna så uppmärksamt, äfven när jag så direkt som möjligt varnar dem för att blott höra och sedan äta synd såsom gräs. Efter aftonsången kom en yngre lapp, just då jag höll på att göra mig resfärdig härifrån och bad i de öfrigas namn, att jag skulle hålla ett afskedstal till dem i kyrkan. Genast bar det af dit. Jag har talat till dem om vigten af trohet mot hvarje nådebesök, som vi så ofta få af vår Herre och Konung: "Behåll det, du hafver".³⁰ De syntes mycket rörda. Skall det gå, såsom pastor H[immelstrand] säger: "Den ena stunden gråta de öfver sig sjelfva, den andra, när dertill erbjuder sig ett tillfälle, raglade de i fyllan?"

Den 25 Juni.

(På qvällen). Efter afskedstalet i går foro vi tillsammans med kyrkfolket uppför Umeelfven 1 3/4 mil till Björkfors. Efter en god sömn hafva vi färdats något mer än en mil hit upp till Tängvattnet med rodd och gående öfver "märkar", der båten måst dragas eller bäras. Tängvattensån bildar i vägen 2 präktiga vattenfall af ungefär 30 fots höjd. Vi kommo först fram till en fattig nybyggarlapp, Daniel Mårtensson. Jag har aldrig förut skådat större elände. Stugan höll på att falla omkull. Knutarna hade vridit sig, det ena paret åt norr, det andra åt söder. Två fönster funnos, hvilka mest liknade schackbräder: en ruta svart och en hvitgul (af näver). Utanför "bron" var hopstapladt allt möjligt. Inuti stugan var smuts och osnygghet öfverallt rådande. Fyra barn funnos inne för tillfället. Den äldsta av dessa, en flicka 15 år gammal, var en "borttagen". Hon låg naken i vaggan, höljd af en trasig fårfall, alldeles såsom ett spädt barn utan förmåga att tala eller röra sig uti sin smuts. Hennes qvidande läte, der hon låg med vidöppen mun och något utsträckt tunga, genomgick sargande min själ. En gammal lappgumma, som skulle hafva vård om barnen under föräldrarnes frånvaro (modern hade rest till Norrge att tigga sig mat, fadern var borta på arbete 1/4 mils väg härifrån), syntes vid vår ankomst uppe på bergafsatsen ofvanför med en vedbörd, men hon försvann och lät aldrig se sig mer. Jag frågade barnen, hvad de hade att äta, medan pappa och mamma voro borta. "Gompa", svarades. Det är bladen af syra (*Rumex acetosa*), som hackas och kokas i vatten eller mjölk, hvaraf en vanlig lapprätt erhålles. På vägen mellan detta ställe och den egentl. Tängvattensbyn (den nedre) började jag samtala med en 14 årig lappgosse, Johan, som jag lärde känna på visitationen i Tärnaby. Han kom i sällskap med oss i Björkfors och reser nu öfver till Norrge, der han fått plats för sommaren såsom vallgosse. Vi kommo öfverens om, att han under sommaren skulle lära sig 3 psalmer (262, 430, 434).³¹ Då han icke hade något N.T., föreslog jag, att han skulle flitigt spara ihop 50 öre och köpa sig ett litet sådant. Han sade sig redan ega 1 krona, och det var lust att skåda, med hvilken begärlighet han ville köpa af mig det N.T., som jag tagit med mig för egen del. Jag gaf honom min adress till Upsala med uppmaning, att han under vintern skulle skriva till mig, om han någonsin kände sig i behof deraf. -

I Tängvattens by bo utom den nämnde Daniel Mårtensson 3 grannar, af hvilka en är nybyggarlapp. Allesammans äro de fattiga, men denne, Måns Mattsson, är den eländigaste. När jag kom dit in, satt mannen på golfvet (marken) i stugan och hackade sönder renhorn till lim, hustrun låg på sängen (björkris till bolster), väntande hvarje dag ett barns ankomst. Två små gossar, liknande sotargossar, sprungo om hvarandra vid spiseln. Det nödvändigaste lifsuppehållet få de af sin mjölk, så att de ej äro stadda i ständig fara att svälta ihjäl. Liknöjdhet och tröghet tyckes äfven i det andliga hafva öfverväldet! Jag läste härinne Davids 1sta Psalm³² och nedkallade Guds kraftiga Ande, att Han här måtte göra allting nytt.-

I öfre Tängvattnet eller Rönnäs har jag nu hållit en bibel-betraktelse öfver Davids 46 psalm.³³ Här bor en svensk gubbe, som bekänner sig tillhöra Kristus samt ega förmågan att pröfva och åtskilja andar. Han säger sig ock vara kallad till predikant af en kateket (Norberg³⁴) och plägar fråga alla främlingar, som han får tag uti, om de äro födda på nytt. Så gjorde han vid kyrkan under biskopsvisitationen med pastorsadj. Björzén och, om jag minnes rätt, ock med Biskopen samt mig. - En kuslig vinter herskar ännu häruppe. Stora snödrifvor ligga kvar på gården, byns ängar äro ännu till någon del snöbetäckta. Och nu, när renarne ej kunna finna någon föda på de kala snöfjellen, ströfva de omkring öfverallt och uppfräta nybyggarnes betes- och odlingsmarker, hvilket ger anledning till missnöje och bitterhet emellan svenskarne och lapparne.

Den 26 Juni.

I går qväll hade vi ej så litet bråk med att få sängplatser för 10 personer i en ej synnerligen stor stuga i nedre Tängvattnet, dit vi efter bibelbetraktelsen återvände. Hade vi icke försett oss med litet reskost, innan vi foro hit upp till detta vattendrag, torde vi nog hafva kommit i bryderi för hungerns kraf. Jag har nu, tack vare min trötthet, kunnat njuta af en temligen vederqvickande om ock orolig sömn till följd af tanken på och känslan af dessa sexbenta snabbfotingar, som jagat mig så alldeles. Jag skall nu på begäran hålla en bibelbetraktelse här på morgonen, hvartill jag sjelf bådat folket i de öfriga stugorna. Hos Måns Mattssons lågo de ännu. Jag såg ej till mer än hustrun och ett barn i sängen, hvarför jag frågade, hvar mannen fans. Det började röras vid fotändan af sängen, och i stället för en fot visade sig ett sömndrucket ansigte. O, huru lätt går det ej för menniskor i sådan belägenhet att falla i ett likgiltigt, tungt och bittert lif utan vänlighet och värma i ord eller åthäfvor! -

(På qvällen). Vi äro nu åter komna till Björkfors, der vi tänka stanna qvar öfver söndagen (i morgon). Daniel Mårtensson, som ock var med på morgonens bibelbetraktelse, har följt med oss hit. Under vägen har jag rörande hans familjförhållanden fått veta följande. Både han och hans hustru hafva barn före detta gifte. Mannen har varit ordentligen gift och med sin förra hustru fått 3 barn, af hvilka den äldsta dottern till följd af okyskhet råkat i elände. Hon har haft 3 oäkta barn - och burit hand på det sista barnets lif, hvarför hon nu sitter i ett af Stockholms fängelser. Hustrun hade 4 oäkta barn, när hon gifte sig. Ett af dessa är den stackars flicka, som ligger i ett sådant elände utan vård och omhuldning. I nuvarande gifte hafva de fått 3 barn mellan (omkr.) 11 och 4 års ålder. Det kom för en stund sedan in till mig 2 lappkarlar. Den ene, Sjul Gunnar, har varit flyttningslapp men är nu endast lös arbetare tillsammans med sin hustru i lika stånd. Han har förlorat sina flesta renar genom vargar, de återstående skötas af andra lappar. Sedan det kommit så pass långt för en renlapp kan han vanligtvis aldrig resa sig upp. Denne lapp uttryckte sin tacksamhet mot "Kronan" (staten), som lärde deras barn att läsa. Han knorrade något öfver de svenskar, som föda deras barn, därför att de använda dessa till strängt arbete. Den andre lappen, Per Persson, är ogift arbetskarl, som också eger renar, men ej tillräckligt många (omkr. 30-40) för att fortsätta nomadlivet. Båda försäkrade, att det går "utför forsen" med renlapparne. Och sedan en lapp blir nybyggare, kläder han sig snart i svensk dräkt, hvarefter sammanblandning med den svenska befolkningen inträder.

Den 27de Juni (Söndag)

(På dagen). Jag har hållit morgongudstjenst här i denna betydliga by, hvilken de annars pläga sjelfva förrätta, hvarvid någon föreläser en predikan ur Luthers postilla. Här träffade jag en gammal lappgumma, som med glädjestrålande ögon tackade mig, därför att jag velat uppsöka lapparne och bland dem utdela Guds ord. För att få följa med posten, hvilken hvar 14de dag framskaffas med gångbud öfver till Norrge och lika ofta kommer tillbaka, måste vi nu begifva oss i väg. I denna by har jag ej träffat någon, som tyckts vilja helt lefva i Kristus. Ej få hafva uttryckt sin längtan att kunna helt öfvergå från mörkret till Guds underliga ljus.

Den 28de Juni.

(På qvällen). I går eftermiddag tillryggalade vi 4 mil och kommo så hit till Mjölkbäck, en by af 2 grannar på norra stranden af Öfre-Uman. Vi hade ett lyckligt väder under färden uppför denna betydliga sjö, hvilken eljes ej lär vara så lätt att leka med. Det var alldeles stilla, men ganska kallt, så att mina dugtiga yllevantar voro mig rätt goda. Så gledo vi fram på denna storartade fjällsjö,

der på alla sidor väldiga fjell tornade sig upp och blandade sig med de ljusa skyarne. Nattens ankomst gjorde intet afbrott på dagens ljus. Ifrån solen spred sig rodnaden högt upp på den norra himlabågen. Jag önskade blott, att jag fått skåda utöfver från något af de i vägen ställda fjellen: jag hade då säkerligen fått se den beprisade nattmidsommarsolen. - Kl. ungefär 12 på natten kommo vi hitfram. Här finnes en gammal, blind lappgubbe, som genast gjorde sig underrättad om oss. Hans glädje blef stor, när han hörde, hvem jag var. Efter att hafva gifvit honom löfte om att på morgonen få samtala med mig tog jag af honom godnatt. Han är nu riktigt belåten öfver att hafva fått språka ut med mig. Både i morgse och i afton har jag egnat mig åt honom. Vid förra tillfället beklagade han sig deröfver, att han sålänge bedit sin Gud om att få känna "ljufligheter", men ej blifvit hörd, utan i stället fått qväljas nästan ständigt af "bedröfligheter." "Månne Gud vikit bort ifrån mig ?" När jag svarade, att Guds ifrigaste bemödande går derpå ut, att Han skall lära oss känna vår vanmagt och nöd, för att vi med desto större åtrå må söka Hans nåd och hjälp. ("Han är hardt närde förbråkade hjertan"), utropade han med glädje: "Tack, för detta ordet!" - När jag i afton kom tillbaka till honom, lofvade jag, att han skulle få språka med mig om allt, hvad han ville (han var ensam inne i stugan). Han tog då af sig mössan; "ity", sade han, "om vi nämna den Högstes Namn, är det ej lämpligt, att vi hafva mössan på hufvudet." Han talade nu om sig sjelf och om sina barn, hvarvid han tog fram ur sin "whuossa" (ett slags skinnväska) en pappersbundet och bad mig läsa. Der funnos bland annat 3 bref från en af hans döttrar, som nu bor i Stockholm, hvarest hon idkar någon handelsrörelse. Jag har dessutom idag besökt 4 lappfamiljer, som vistas här i närheten vid Umans stränder. Den första, Mårten Gabrielssons, har för ej länge sedan upphört med sitt nomadlif och bor nu i en "näfverkåta" - (kåta, täckt med näfver, i mots. till "tältkåta"). Här var det nästan omöjligt att samtala om något allvarligare ämne. Jag läste något Guds ord och försökte inskräpa vigten af att i detsamma ännu vidare lära känna frälsningens. - Härefter kommo vi till en renlappfamilj. När vi anlände, voro alla borta från kåtan utom en liten gosse, som låg och sof. Snart kom lappmannen med sin lilla dotter tillbaka. Här tycktes ock okunnighet och likgiltighet vilja hafva öfvervalde. Den 15 åriga dottern hade ej ännu gått i någon skola, hvarför hon ej heller kunde läsa innantill. Han, Sjul Nilsson, bad mig att utverka, det hans dotter måtte få inträde vid Tärna Skytteanska skola. Han plägade näml. ej flytta nedåt Sverige utan i stället åt Norrge till. Det vore då lämpligare för honom att i Tärna få plats för sin dotter än i Gargnäs skola. Samma begäran har förut framställts af ett par lappar. Det torde vara af vigt, att Skytteanska skolan i Tärna utvidgas till att lemna plats för så många lappbarn, som der vilja vinna inträde.-

Den tredje lapp, vi besökt, är nybyggare (hans nybygge kallas Högstaby) och gift med en svenska. Hustruns svenska seder tycktes ej hafva öfvervunnit lappens, utan tvärtom. Mannen var borta, hvarför vi ej länge dröjde på detta ställe. Jag hade träffat honom vid kyrkan. Vi rodde således till nomadlappen Matts Nilsson. Men äfven här voro de flesta borta. Blott gumman med sin fullväxte son och 10 åriga dotter voro hemma. Aldrig förut har jag dock i någon kåta eller stuga, der jag samtalat med människor om det ena nödvändiga, haft en sådan stund af säll meddelelse. Moder och barn sutto der så stilla och liksom uppslukade hvarje ord. Tårarne stömmade så friskt som ett serlaregn. Huru ljuft, att sedan få anförtro dem alla i Guds beskydd och tacka Honom för Hans helsobringande nåd, som ej varit alldeles fåfång på dessas hjertan. Sonen begärde till sist att få skriva till mig under kommande vinter, hvarför jag äfven åt denne med nöje lemnade min adress.

Den 29 Juni.

(Qväll). Kl. omkring 10 i går afton foro vi från Mjölkbäck. Den vackra morgonen hade förbytt sig till ett ohyggligt oväder. Östlig storm med häftiga regnbyar hotade att begrafva oss i Umans vreda böljor. När vi spjernat mot vinden ungef. 3/4 mil, kommo regnbyarna så starka, att, ehuru vi höllo

oss intill södra stranden af sjön (vinden var sydost), båten darrade och kändes färdig att kastas baklänges. Jag riktigt fruktade för min käre P. Boström, som slet i årorna, så att det knakade i båtsidan, att han skulle sträcka sönder sina armar. Men det var nödvändigt att taga fram den sista kraftansträngningen för att ej drivas tillbaka. Slutligen måste vi gifva oss och taga land midtför en öde lappkåta. (Nära invid Ume gamla kapell.) Sedan vi der vid en flammande eld värmt oss en stund, försökte vi ånyo den heta kampen. Nu gick det bra, emedan den höga klippstranden gaf ett bättre skydd. När vi ändtligen lyckligt hade Uman bakom vår rygg, hotades vi icke mindre af de uppsvällda fjellbäckar, som lågo i vår väg, innan vi fingo sätta oss i båt och åka nedför Umeelfven. Äfven nu gick det igenom utan verklig fara för lifvet, ehuru jag en gång var nära att förlora fotfäste och dragas ned i strömmen, när vi skulle vada öfver en mindre bäck. Så äro vi nu helbregda och glada öfver att lyckligt hafva anländt till Tärna kyrka.

Den 30de Juni.

(Qväll). I dag hafva vi hvilat oss för att sedan anträda vandringen öfver fjellen till Gausträsk kapell (omkr 5 mil). Jag har på eftermiddagen besökt den enda granne, som utom presten bor här på platsen. Det är en gammal lappenka med sina döttrar. Genast, när jag kom in i stugan, mötte mig den äldsta dottern med blossande pipa i munnen. När jag började tala om, huru mycket verkligt godt de skulle få köpa sig för tobakspengarne, mumlade hon blott, att hon ej ville röka i smyg, ej heller kunde låta bli. Det ser ut, som om de fattigaste skulle förbruka mest kaffe och tobak. Så är åtminstone förhållandet här i Tärna. Och när de fleste äro fattiga, så förstår man, Hvad som följer. Berglund, som i Björkfors omhuldat oss så väl, idkar der en liten handel, och han påstår, att det för honom samt ock en annan likadan handelsman åtgår mer än 10 balar kaffe och 20 L[ispund] socker årligen bland socknens invånare.³⁵

Den 1ste Juli. (Dav. Ps. 36:6-10)³⁶

(På qvällen). Kl 6 f.m. voro vi i ordning till affärd från Tärna station. Vi hafva dock i dag ej kommit längre framåt än 1 mil till "Oltoken" eller Norra Fjellnäs, en by af 4 grannar, bland hvilka finnes en nybyggarlapp, der vi nu tagit vårt nattlogi. Sommaren synes nu först vid Juli månads början komma med solhetta och myggsvärmar. Vi gingo hit öfver ett mindre fjell efter past. H[immelstrand]s beskrifning utan lots. Här skulle vi enligt träffad öfverenskommelse med en förutnämnd lapp, Pel Persson, finna honom färdig att lotsa oss öfver den 4 mil långa öde fjellsträckan. Men äfven nu var "'hållen' besvärlig." Vi hafva i dag stannat qvar på detta ställe och uppsökt en renlapp vid en sjö i närheten. Härinne i kåtan träffade vi utom en kristligt sinnad lappflicka, med hvilken jag förut gjort bekantskap, en ung lappman med "hustru" och ett spädt barn. Intet intresse för, ingen begärelse efter Jesu Kristi frälsning tyckte jag mig finna härinne. Jag har nu sedan fått höra, att detta unga par ej ännu var tillsammans vigdt, ehuru de låtit lysa för sig i kyrkan samt hållit bröllop. Detta är det fjerde paret, som jag inom Tärna socken påträffat i sådant "äkta stånd." -

Medan jag var vid kåtan, fick jag skåda en skön anblick. Några renkor kommo med sina små, täcka kalfvar ned till sjön. Mödrarna simmade öfver, men kal fvarna stannade qvar. En god stund stodo de förra på sin sida och lockade så ifrigt sina små, rädda barn. Till slut måste dock moderskärleken gifva efter, och renkorna simmade tillbaka, hvarefter alla lade sig ned att hvila i stor belåtenhet.

Den 3dje Juli.

(E.m.). Lyckligt har det gått både öfver fjell och bäckar. Vi äro nu framme i Gausträsk och äro efter några timmars hvila vid godt mod. Kl. 6 i går f.m. gingo vi från Oltoken och kl. 10 i dag f.m. kommo vi hit. I början af vår vandring hade vi ej särdeles lyckobebådande väder: det regnade, ehuru ej så starkt. Vi fingo till lots en 60 års gammal lappgumma samt den nämnda kristligt sinnade lappflickan. Snart höjde sig skyarne, och vi hade vackert väder till kl. inemot 2 på e.m. Sedan började det åter regna och höll ifrigt i dermed till i dag på morgonen. Fjellen äro hårda och jemna att vandra uppå, der snön bortsmält. Nu är dock sommaren så sen här uppe, att de lägre fjellen äro mycket snöbetäckta. Då en varm eller regnig dag inträffar, strömmar derfor vatten i mängd undan snödrifvorna, och man måste till stor del plaska i qvartersdjupt vattensmet. Vi gingo nästan ständigt i slutningen af fjellspetsar, hvarför det var mycket ansträngande att alltid vara på vakt för att icke falla omkull. "Är du inte rädd, om töcknen komma", frågade [vi] vår lots, när skyarne på e.m. sänkte sig. Det hade verkligen varit ej så ringa fara förhanden, om den fruktade dimman ("durn") lagt sig ned tjock och ogenomtränglig. Den hängde så dystert på de högre spetsarne ofvanför våra hufvuden, men kom dock aldrig längre ned. När vi vandrat i regnet ett par timmar, fingo vi i sigte en väldig skara renar, som betade i sakta mak framför oss. Fjellrenen är nästan alltid grå, så att man på långt håll svårigen kan skilja honom från stenarne på fjellet. Bland skogsrenarne finner man deremot ej sällan helt hvita renar. Det såg nu trefligt ut, när dessa "kron"bärande djur i flockar spatserade öfver den ena snöfläcken efter den andra. Snart varseblefvo vi äfven herden, en ung lapp (22 år). "Mak sakan?", var det första ord, som denne stälde till vår lots. "Ih le nagen" svarades lika obesväradt. (Hvad nytt? - Ingenting). Jag lemnade med några ord till förklaring en ströskrift åt lappynglingen till att "få en god drygt (förnöjsamt tidsfördrif) i getarskogen." Kl. 6 e.m. uppnådde vi en större fjellspets ("hobb"), mot hvilken vi hela dagen riktat våra steg. Bakom denne ligger ett "träsk", Kylträsket. Denna fjellsjö kan man med skäl ge ett sådant namn. Han ligger så djupt nere mellan de kala, nu snöbetäckta fjellen, att vi först nådde honom med våra blickar, sedan vi kommit fram på den höga kittelbrädden. Det såg fasansfullt ut, när dimman, som slagit ned på sjön, af vinden rullades tillsammans till väldiga rökmoln, hvilka uppstego mot höjden ur den bottenlösa afgrunden. Efter en timmes gång kommo vi fram till en öde "näfverkåta", i hvilken regnet dref oss att söka vårt herberge för natten. Ehuru den var liten och snuskig, skyddade den dock för regnet- och, hvad bäst var, tillräckligt ved fans derinne. Snart sutto vi omkring den flammande elden. Men äfven röken ville betjena oss alltför mycket, så att icke blott myggen drefvos bort - äfven vi voro nära att nödgas följa med. Nu spisade vi vår tarfliga aftonvard ("whije-laipe" - smörgås -, som vi erhöllo af våra lappqvinor och en torr röding, hvarmed vi sjelfve voro försedde), hvarefter vi anbefalde oss i Guds beskydd och lade oss att hvila på vårt björkrisbolster. Kl. 12 vaknade jag, elden hade slocknat, och jag darrade af kylan. Så begynte jag frusta och blåsa i de slocknande bränderna. Kl. 4 vaknade lappqvinnorna och tillagade sin vanliga frukost: starkt kaffe (utan grädda) med deri skuret renkött (gammalt). Äfven vi trakterades häraf. Snart voro vi resfärdiga och hade nu ej långt kvar ned till skoglandet, der myggen och fjellbäckarne fylde våra öron med sitt sorl. De senare hade genom regnet blifvit alldeles ursinniga. Ingen bro eller spång finnes, fastän denna väg ej sällan befares. Min hurtige följeslagare hoppade ned i bäcken, der vattnet räckte honom i midjan. Vi 3 andra stodo och grufvade oss för "det kalla bad". Han kom då igen och sade till mig: "Sätt dig på mina axlar, om vi falla omkull, så dräpa vi oss ej." Så bar han oss alla lyckligt öfver. På samma sätt kommo vi öfver en följande bäck, hvarefter vi snart voro framme vid kyrkan. Pastor Fjellström har kommit.³⁷ Jag har blifvit anmodad om att hjälpa honom i afton och i morgon uti hans många förrättningar: svenskt och lappskt husförhör, aftonbön i dag, skriftetal och högmessopredikan på lappska och svenska och aftonsång på svenska i morgon.

Den 4 Juli.

(Sent på qvällen). Jag har talat i kyrkan 4 gånger under denna helg: 2 gånger i går afton och 2 ggr i dag. På aftonbönen i går hade samlat sig en betydlig lappmenighet. Ett halft dussin följde mig hem ifrån kyrkan. En gumma var i svårt bekymmer, huruvida hon vore värdig till firandet af H.H. Nattvard, enär hon kände sig så ljum och kraftlös. En äldre lappman ville särskildt framföra till mig den tacksamhet, som han så gerna önskade bringa "det Höga Majestätet". En flicka grät öfver sig sjelf och af längtan att kunna helt bryta de bojor, som hittills hållit henne skild från den fulla föreningen med själarnes brudgum. Tiden led emot midnatt, innan de alla skildes från mig. - Efter högmessogudstjensten hade jag åter en samtalsstund, hvarvid ett dussin (omkr.) voro tillstädes. Tårarne voro så snabba att titta fram ur de flestes ögon, bebådande dels ett fröjdefullt sinne, dels ett bedröfvadt. Huru kändes ej jordmånen så friskt och varmt fuktad till sådd! - Mina ströskrifter utdelade jag med hjälp af Boström och en prestson, Hugo Fjellström,³⁸ när folket efter aftonsången skingrades från kyrkan. Ett nybyggarlappfolk, man och hustru, har just nu lemnat mig. De anhöllo om ett enskildt samtal, hvarvid de beklagat sig öfver sin tröghet till att läsa Guds ord och i bönen umgås med Gud. De fruktade, att deras namn ej vore skrifna i lifvets bok, utan att de vore utkorade till förtappelse. Jag sökte göra dem uppmärksamma på Johannes ord: "Allom dem, som Honom anammar, etz."³⁹

Den 6te Juli.

(På morgonen). Således hafva våra vandringar bland Sorselelappar begynt. Vi hafva för första gången denna sommar legat tillsammans med lappen i kåtan. - Vi kommo ej på väg i går förrän kl. 12 på dagen. Det hölls bröllop på kyrkoplatsen af svenskar, dit vi bjödos på frukost. Det bästa, jag kan säga om detta bröllop, är, att inga starka drycker der funnos. De lappar, med hvilka vi skulle följa hit upp på Gifortfjellet, blefvo ej så snart färdiga från bröllopgården. Vi besökte dock 2 kåtor och kommo sent på natten hit till den 3dje. Den förste, vi besökte, tillhör Per Mårtensson, hvilken jemte sin hustru bevisat kyrkhelgen, hvarunder de endast haft sina barn till husföreståndare och renskötare. När vi kommo, hade de sina renar (200 till antalet) strax ofvanför kåtan, der dessa i småbjörken betade af det nygrönskande löfvet alldeles såsom får. Barnen hade just mjölkat "vajorna" och fått ungefär en kanna mjölk (af hvarje renko fås vid pass 1 kub.t.).⁴⁰ Medan husmodern tillredde en välling af vatten, renmjölk och mjöl, samtalade jag med den äldsta flickan, 14 år gammal. Jag gaf henne en biblisk tafla (om Kopparormen), hvars innehåll hon ej kände.⁴¹ Hon blef mycket intresserad, när jag började undervisa henne såväl om den enkla berättelsen som dess förebildliga betydelse. Med föräldrarne hade jag redan under vägen samtalat. De syntes ej alldeles likgiltiga; och jag uppmuntrade dem att, så snart som möjligt, sända den äldsta dottern i skola. Hos många lappar råder motvilja för skolorna, dels emedan barnen bli så mycket påverkade af svenskt språk och lif, dels därför, att de vilja behålla dem till hjälp vid renskötelsen, så snart de kunna dertill användas. Sedan vi hållit en kort aftonbön tillsammans, gingo vi till närmaste "matalag". Midt på det kala fjellet hade 2 familjer: Sjul Jonssons och Måns Sjulssons uppslagit en tältkåta, liten och bräcklig mot storm och regn. Jag vågade ej taga nattlogi härinne såväl för utrymmets som för köldens skull. Alltså samlade vi oss blott till en kort stunds bibelbetraktelse samt nedkallade den Högstes närvaro och välsignelse öfver denna koja till upprättande af Hans rike. På vägen derifrån träffade vi åter en betydlig renhjörd, som flitigt sökte sin tarfliga föda af renmossa. Denna är högst sparsamt till finnandes, söndersmulad och blandad med mossa och boss till följd af lemlarnes framfart. Sjul Lars Sjulsson, egaren till den kåta, der vi

nu tillbragt natten följde oss hela dagen, till dess vi sent omsider uppnådde hans näfverkåta, der vi ej behöft lida någon särskildt stor nöd för kölden. -

(Kl. 8 e.m.) Nu hafva vi "hoppat i gropen", oaktadt Biskopen uttryckligen varnade mig, att jag ej skulle göra som geten, när hon af räfven narrades att hoppa ned i en räfgrop för att han skulle få komma upp derur. - I Sjul Lars Sjulssons kåta dröjde vi till kl. inemot 11 f.m. Denne lapp är en af de mäktigaste inom Sorsele socken. Inga barn finnas till att få ärfva hans stora renhjord. Både mannen och hustrun erkände upprigtigt, att de ej vandrade på rättfärdighetens väg i Jesu Kristi tro. Med honom språkade jag mycket (efter hans egen anhållan), under det vi vandrade tillsammans på fjellet. Han sade sig hafva varit väckt ur sin syndasömn vid confirmationen. Då hade han bedit, att Gud aldrig skulle öfvergifva honom, ehuru väl han visste med sig, att han skulle komma att affalla. Gifve Gud, att han väcktes ur synden så, att han ej längre kunde lefva i hemligt förstånd med densamma! -

En lappflicka, Anna Greta Andersdotter har idag varit vår lots. Hennes broder, som för 3 år sedan var dräng härstädes, dog, såsom det uppgifves, af svält, hvarför äfven hans husbonde inför domstol är anklagad. Han sjelf har bedyrat för oss, att han ej bär något sådant brott på sitt samvete. Man säger, att få tjenare kunna stanna qvar året igenom till följd af alltför stor njugghet i mathållningen.

-Hvilken är nu den grop, vi hoppat uti? Det är blott en tom kåta, der vi skulle må ganska godt, om vi hade godt förråd på mat. Ifrån Sj. L. Sjulsson tänkte vi begifva oss till Anders Perssons kåta, dit vi ock riktigt framkommo. Men den var nyligen öfvergifven, såsom vi väl kunde se, och hvem kunde veta, hvarthän de flyttat. Himlen mulnade midt på dagen, och vi hafva sedan kämpat med regn och storm. Fjellbäckarne hafva visserligen brusat i dag, men med dem ha vi lyckats rätt väl. Öfver en ungef. 10 famnar bred (ej så djup) bäck har jag vadat, öfver en annan bar mig min gode ängel (Ebr. 1:14)⁴² Om ej "durn" blifvit oss öfvermäktig, hade vi beslutat att gå i natt, till dess vi uppnått Anders Thomassons "vist". Alldeles utan mat äro vi icke. Vår lots har en liten köttbit samt en mjölpåse, tillhörig sistnämnde lapp. Skola vi koka gröt? Här finnes en stor gryta. Men salt? Jo, vår lots säger sig vara försedd med denna krydda. (Lappen vandrar näml. aldrig utan sin kaffepanna på fjellen). Vi hafva ännu qvar litet smör i en ask - det får ersätta mjölken. Så få vi bo här, till dess dimman lyfter sig. - Ack, så ljust rätt ofvanför kåtaöppningen! Vi måste dock vänta och se, om det är allvar eller blott ett tillfälligt uppljusnande.

Den 7de Juli.

(Kl 4 f.m.). Vi ligga ännu i den kåta, dit vi kommo i går afton. Dock hafva vi godt hopp om att snart komma härifrån. Just nu fingo vi besök af en lapp, som ger oss bestämd underrättelse så väl om Anders Persson som Anders Thomasson. - (På qvällen). Den lapp, Johan Mårtensson, som frälste oss ur gropen, har sin kåta långt härifrån, så att jag ej kan besöka hans hem. (Jag hade af pastor Fjellström blifvit uppmanad att till nästa söndag vara tillstädes vid Gausträsk kapell) Jag samtalande något med honom, innan vi skildes. Sina barn har han lemnat i den kåta (Anders Thomassons), der vi nu befinna oss. Vi hafva blifvit väl undfägnade af detta kristligt sinnade lappfolk. Kl. omkr. 7 f.m. kommo vi hit och hafva således hvilat här hela dagen. Jag har på uppmaning af föräldrarne hållit ett slags husförhör med deras äldsta barn, son och dotter, för att de derigenom skulle uppväckas till lust och håg att läsa. Sonen har varit i Gargnäs skola och kände därför hufvuddragen i bibl. historien. Katekesen är mera bortglömd. -

På denna "vist" finnas ännu en näfverkåta, tillhörig Lars Einar. I båda kåtarne vimlar det af småbarn. Mina bibl. taflor komma vid sådana tillfällen till god användning. Huru behöfligt vore det ej för familjer, sådana som dessa, att det funnes en lappkåtasråskollärlarinna. En sådan kristligt sinnad lappflicka som vår lots, Anna-Greta, skulle tvifvelsutan vara af mycket gagn.

Denna sitter just nu (såsom jag af några ord här och der kan förstå) och undervisar en liten flicka i kristendom ur lilla katekesen. Det vore lättare för en lappflicka, som ej blifvit avvand ifrån kåtalifvet, att utvärda dess egendomliga besvärligheter. I synnerhet höst och vårtiden, medan lappen bor kvar i sina näfverkåtar (på sina "höst- och vårvister") vore det lämpligt, att lappbarnen finge sina "läseterminer". Vi hafva i afton hållit en bibelbetraktelse här i kåtan öfver Mt 16:5-12.⁴³ O, att syndens surdeg blefve utrensad från jorden och Herrens Jesu rättfärdighetsrike på alla orter upprättadt!

Den 8de Juli.

(På morgonen). I går qväll fingo vi ett dugtigt qvällsmål: gröt och renmjölk. Denna senare är visserligen en raritet, men den är för fet och stark för dem, som ej äro vana vid densamma. Det ser också litet betänkligt ut, när den serveras i ett alldeles smutssvart trätråg ur en renmagspåse. Huru styrkande är det ej vid sådana fall att läsa och besinna Jesu ord i Matth. 15:12: "Det besmittar icke människan, som ingår genom munnen, utan det, som utgår af munnen, det besmittar människan."⁴⁴

(På qvällen). Sedan vi hållit morgonbön i Lars Einars kåta, följde oss Anders Thomasson sjelf för att ändtligen uppsöka Anders Persson, hvilken vi i förrgår förgäfves sökte. Solen stekte nu alldeles förskräckligt, myggen svärmade omkring oss såsom stoftmoln och när vi efter mer än 3 timmars ansträngning uppför och nedför fjell-"hobbar" uppnådde målet, var kåtan (äfven denna) öfvergifven. Således är nu den tid inne af försommaren, när lappen börjar blifva ostadig och flyktig. Denna gång hade vi dock en lots, som kunde taga sig fram. Vi marscherade blott ännu ett par timmar, då vi på en höjd verseblefvo en tältkåta nedanför. Mat var det första, vi här behöfde. Medan vi väntade på kokandet af torr röding, kom jag i samtal med den 15 årige sonen i familjen. Han kunde läsa innantill rätt bra. Ännu hade han dock ej lärt känna Josef, hvars uppträdande inför Faraos framställes i den tafla, jag gaf honom.⁴⁵ Efter måltiden (Ingen kan känna, huru godt maten smakar, som ej varit rätt hungrig!) läste jag för kåtainvånarne Mt 22:1-14.⁴⁶ Det var en mycket upplyftande stund att få bjuda till bröllop dessa ifrigt lyssnande åhörare. "Huru ljufliga äro på bergen budbärarnes fötter!"⁴⁷ Alla tacksamhetsbetygelser, som språksamma lappar lagt mig på hjertat att framföra till de Höga Personer, hvilka närmast gifvit upphof till min resa, äro dock innerligast uttalade af dessa från hjertat framströmmande tårar. -

Vi befinna oss nu i närmaste grannkåta. Nils Sjulssons, 2 1/2 timmes väg från föregående. En äldre, tyst och allvarsam lappqvinna lotsade oss här emellan. Hon uttryckte dock sin hjertliga glädje öfver vår ankomst. Det var första gången, hon hört Guds ords predikan i en lappkåta, hvarefter hon sade sig under tårar hafva längtat. Hon har fått deltaga i aftonbönen härstädes, hvilken jag för hennes skull påskyndade. Vi hafva en kort stund betraktat Mt. 15:1-20: "Af hjertat utgå onda tankar etz."

Den 9de Juli.

(På morgonen). I natt vaknade jag deraf, att regnet i tunga droppar föll ned på mitt ansigte. Jag kröp blott längre in under den snedt uppåtstigande kåtaväggen, hvarigenom jag var skyddad. - Lappgumman härstädes är ganska svag i att tala svenska. Hon blandar in hälften lappska, hvarigenom ofta sammanhanget för mig afslites. Fem barn finnas här i familjen, af hvilka blott en flicka gått i skola. Modern synes vara en stilla och from kristinna. Under natten har husbonden farit bort, så att blott gumman och de 3 minsta barnen äro hemma (14-6 år gla). Den yngste gossen läste rätt snällt för mig ur sin "ABC-Kirje". De 2 äldre flickorna ha lagt bort abcboken och arbetat sig igenom halfva lappkatekesen. Jag har försökt framhålla vigten af att lemna katekesen

åsido och först göra sig förtrogen med bibl.hist. för att ej Kristendoms-kunskapens inhemtande må blifva helt och hållet ett munväder. Vi hafva nu hållit morgonbön tillsammans. Lappgumman har sjungit för mig en af sina älsklingspsalmer: "Jesus le mo hägg ja hälsa" (Jesus är mitt lif och hälsa).-

(På qvällen). Vi måste ifrån Nils Sjulssons kåta gå en stor krok för att slippa vada öfver en liten å, som flyter emellan dennes och Isak Månssons kåta. När vi med vår lots (den åldriga Nils Sjulssons hustru) på aftonsidan kommo fram till foten af det fjell, hvarpå Isak M. har sin näfverkåta, träffade vi honom der, sysselsatt med att skafva barken af några videqvistar till att stoppa denna i sina skor. Härigenom bevaras deras skodon under sommaren för rötan. Hans välkomsthelsing var ej synnerligen uppmuntrande: "Falska lärare skola uppstå i de yttersta tiderna; följ den icke!"⁴⁸ Jag frågade blott, om vi skulle få "följa honom" till hans hem, hvilket naturligtvis beviljades. Jag har nu samtalat med kåtafolket och hållit aftonbön. Isak M. synes mindre misstrogen mot mig, hans 19 årige son ser hyggelig och beskedlig ut. Den yngsta flickan, 13 år, har börjat läsa innantill.

Den 10 Juli.

(På e.m.). Kl. 1/2 12 på natten (den föreg.) hemkommo Isak M. och hans son, som varit borta på en fjellsjö och fiskat. Rödingsfångsten är en stor välsignelse för lappen isynnerhet på försommaren, då det gamla renköttet börjat taga slut, och renarne ännu äro magra, så att man ej gerna vill slagta dem. Hade ej denna fisk funnits här uppe, skulle äfven vi fått svälta vida mer, än vi nu det gjort. Strax efter fiskarena kom vallhjonet med renhjorden. Vaktombyte sker näml. midt på dagen och natten. I morgse höllo vi morgonbön som vanligt, hvarvid jag läste Mt. 12:46-50 med enfaldig och kort betraktelse⁴⁹ När vi sedan började tala om barnundervisningen, framkastade husfadern, huru galet det vore, att lappbarnen skulle nödgas lära sig så mycket svenskt, verldsligt "ravvel" (lappri). Till Gargnäs ville han dessutom alldeles icke sända sin dotter, emedan svenskarne på detta ställe ej gåfvo lappbarnen behöflig föda. Tärnafors' Skytteanska skola ansåg han ligga beqvämligare äfven för Sorselelappar. Vår och höst vistas de näml. här i jemnhöjd med Tärnafors, så att de både vid barnens inlemnande och deras hemförlofning hafva tillfälle att komma och se. -

Vi äro nu helbregda hos Jon Andersson. I den sist lemnade kåtan fruktade de, att vi ej skulle kunna vada öfver en bäck, som flyter häremellan. När vi kommo dit fram, såg det också mörkt ut. Men vår kristligt sinnade lots (s.s. jag lärt känna honom), Isak Månssons måg, sökte rätt på det bredaste, minst djupa stället af bäcken, hvarest han tog mig på ryggen och bar mig öfver. Här i kåtan bo 2 "matalag": Jon Andersson sjelf med hustru och barn samt hans måg. Af ett föregående gifte har Jon A. några fullvuxna barn, af hvilka jag lärt känna 3, alla hyggliga och af Guds Ande kraftigt dragna, s.s. mig tyckts. Af det senare har han 2 små barn. Hans måg har ännu blott 1. I denna kåta synes således snart skola bli en skara vuxen till att undervisas.

Den 11 Juli (3dje Böndagen)

(Kl 10 e.m.). Två lappar gjorde oss sällskap i går afton hit till Gausträsk's kapell. Den ena, en lappflicka, gick länge tyst bredvid oss på det släta fjellplanet, men förmådde sig äntligen att bryta tystnaden, hvarefter ett lifligt samtal med henne förkortade vägen. Hon längtade efter Herrens kraft att intill änden vandra på lifvets smala väg. När vi kommo hit fram, funnos här redan samlade ett dussintal lappar, hvilka snart gjorde sin uppvaktning hos mig. Sedan dess har jag ända till denna stund varit upptagen (t.o.m. under måltiden) med att samtala eller i kyrkan

förkunna evangelium om Guds rike. Hos alla, som besökt mig, har ifver och lust att höra frälsningens ord hängtt dem fast vid min mun. O, att ej obeständighet finge locka dem att lika ifrigt vända ögon och öron åt det, som tillfredsställer det köttliga sinnet! De svenska nybyggarna här i byn hafva ej heller visat sig alldeles opåverkade af Guds ords kraftiga hammare. Herren välsigne mina bemödanden att väcka dem till ifver uti att skåda och betrakta den osynliga verdens verklighet, sådan denna framträder i Herrens ord!

Den 12 Juli.

(Kl 11 f.m.). Nu äro vi återigen i en kåta på fjellen. (Björkfjell, norr om Vindelelfven). I början af vår vandring hitupp hade vi 10 lappar i sällskap med oss. Jag kom i ett ifrigt samtal med en nybyggarlapp (Lars Pålsson), som så gerna ville omtala, hvad godt Gud med honom gjort. Särskildt ville han begagna tillfället att framkasta och fördöma sin svåraste syndafrestelse: bränvinsbegäret. Jag träffar honom kanhända hädanefter i hans hem. -

Den kåta, hvarest vi befinna oss tillhör Israel Gunnar, hvilken dock med allt folk utom sin hustru och 3 barn lemnat denna "vist" och begifvit sig till en näfverkåta, som han har högre upp på fjellet. Det äldsta barnet, en 13 års gammal son, håller ännu på med sin abc bok (lappska). Han är dock ej alldeles okunnig om David och Goliath, om hvilka jag berättat för honom med anledning af en bibl. tafla, som jag gifvit honom. Hans moder beklagade sig öfver hans olust att sysselsätta sig med bokliga studier. Jag försökte att knyta till Davids hjeltehistoria innehållet uti hans abc bok och på det sättet uppmuntra honom till att läsa och lära sig de böner, den tro, de bud, hvaruti David hade sin lust, hvarigenom han ock öfvervann både lejonet, björnen och Goliath.

(På qvällen). Nu hafva vi besökt Israel Gunnar, som jemte 2 andra familjer: Måns Klemets (nygift) och Gustaf Larssons bor i den ofvannämnda näfverkåtan. - Myggorna hafva i afton sargat oss i blodig strid. - Jag läste i denna kåta Mt. 20 kap. om husbonden, som legde sig arbetare i sin vingård. Det kändes tungt i mitt sinne att äfven här förmärka detta "fåfanga stående", som ej synes känna någon lust att stå upp och "gå". Det nygifta paret syntes dock ej alldeles obevekligt. Om blott Guds ord oftare finge tala till deras hjertan! Ifrån Israel Gunnars hade vi blott omkr. 1/4 mil till den tältkåta (Jon Sjulssons), som skall utgöra vårt nattherberge. Här bredvid är uppslagen en annan sådan, tillhörig Lars Larsson. I dessa båda kåtar bo dessutom inhyseslappfamiljer: i den förra Sivert Andersson, i den senare Lars Jonsson och Per Persson. Jon Sjulsson synes vara en allvarsom och beskedlig karl. Hans själstillstånd är dock, såsom jag kan förstå, ännu oafgjordt. Deremot tyckes hans piga innerligt glad öfver Guds nåd, att Han utsändt sitt ord till lappkåtarna.

Den 13 Juli.

(På morgonen). I går qväll drog jag på mig nästan alla klädesplagg, som jag tagit med mig. Den vestliga vinden är så ihållande och kylig häruppe, att tältkåtan med sitt stora rökhål i toppen föga utestänger det kalla draget. Och då ej annan ved gifves än kråkris och dvergbjörk (Empetrum nigrum och Betula nana) kan ej någon betydlig värma erhållas genom eldning. - Husbonden i kåtan har just nu omtalat, huru lycklig han denna sommar varit på björnfångst. På "Midsommarafton" sköt han 2 nallar på ett fjell i vester från Gausträsk. Den 3dje skulle äfven fått lägga ihop sina ögon, om ej en kamrat till lappen klickat på björnen med sin dåliga bössa.

Den 14 Juli

(På qvällen). Vi hafva nu kommit ned ifrån fjellen och vända dem ryggen för denna sommar. - Efter en god frukost (smörgås med fisk) och en kort stunds betraktelse af Guds ord, togo vi afsked

af den sista fjellkåtan och följdes till vägs af 3 lappqvinor utom den, som lotsade oss. Dessa ledsagade oss upp på en fjellhöjning, hvarest de under smärtsamma tårar togo afsked af oss. Först, när vi hunnit bakom närmaste "hobb", förlorade vi dem ur sigte. "Skolen I någongång komma igen?" - ljud efter oss från de sörjande lappqvinorna. - Vår lots, en fattig lappgumma (72 år) förde oss till sin stuga nere vid fjellets fot. Denna gumma har genomgått bittra erfarenheter. För 20 år sedan förlorade hon sin man och stod så ensam med några små barn "utan något kapital". Hon måste då uppehålla sitt och den nu hemmavarande flickans lif genom att taga tienst nere på landet såsom vallhjon. Längtan efter den förra stugan, som undertiden varit öfvergifven, dref henne hit upp, der hon för 5 kronor köpte sig en kokalf, som hon uppfödt. Hennes vuxna söner kommo snart hem till modern, och en af dem bor nu med sin hustru och 3 små barn i samma lilla stuga. Detta är den 4de, jag under resan lärt känna, som saknat golf. Här har gumman och flickan äfvensom sonen till någon del förstört helsan till följd af de kyliga vindar, som blåsa in genom väggar och dörr. Under föregående vinter låg flickan flera veckor alldeles hjälplös i reumatisk värk. Hon bad oss enträget, att vi skulle ligga qvar der öfver natten, hvilket ock skett. Samlefnadens luft kändes ej så värmande, som jag skulle hafva önskat! - I dag på f.m. följde oss den sjukliga flickan den 2 mil långa vägen ned till Sandsele vid Vindelelfven, från hvilket ställe vi rott hit fram till Gillisnulle. Här bor Lars Pålsson, med hvilken jag i måndags språkade under vägen upp till fjellen. Hans gamla moder mottog oss vid ankomsten så vänligt!

Den 15de Juli.

(F.m.) Efter qvällsvard i går afton blef jag uppfriskad genom en stunds samtal med den gamla lappgumman. Hennes förmåga att uttrycka sig på svenska är i likhet med andra ålderstigna lappars bristfällig. Desto bättre förstår hon sig på, hvad kärlek till hennes Herre och Frälsare vill säga. - Husfadren var borta i går qväll. Jag erbjöd mig att hålla aftonbön, hvarvid jag öfverraskades dermed, att alla föllo ned på knä framför sina stolar, utan att jag hann göra början. Det är således ej första gången, som aftonbön här hålles. - En stor del af förmiddagen har nu försvunnit under samtal med Lars Pålsson. Han har talat om för mig en dröm, som han haft, af hvilken han hemtat goda lärdomar. Han tyckte sig omgifven af 3 fiendtliga personer (djefvulen, verlden och köttet). Med stor frimodighet nedhögg han dem genast vid första anblicken. Snart reste de sig dock bakom honom med flere tusen man hjälptrupper. Han pröfvade åter sitt svärd, tyckte sig igenkänna Karl XII:s värja, som han hört skolat hafva qvicksilfver inuti sig. Han kände tydligt, att hans svärd var besjäladt med en lefvande kraft, hvarför han utan att förtvifla gick framåt mot den oöfverskådliga mängden. Och den försvann för honom öfverallt, der svärdet gick fram, men reste sig ånyo bakom ryggen. Utmattad tyckte han sig höja blicken uppåt af längtan att finna en plats ofvanför fienderna, der han kunde hemta någon stunds hvila. Och han blef upptagen till en liten vrå, dit fiendens pilar och spjut ej kunde nå.- (Kl 9 e.m.). Lars Pålsson hade redan vid Gausträskas kapell bedit mig att hålla en bibel förklaring på ett ställe vid St. Vindeln. Vi hafva nu varit samlade här på Häggås, tillhörigt en förmögen lapp. Mina åhörare hafva till största delen utgjorts af nybyggarlappar. Före betraktelsen började de samtala med mig på svenska, hvilket dock snart öfvergick till lappskt samspråk dem emellan. Då var det tillfälle att höra den lappska tungans melodiska klang. Efteråt bad mig en svensk qvinna om en stunds samtal. Hon var angripen af en sjukdom, som snart skulle ända hennes lif. En gång hade hon varit väckt och med glädje anammat ordet, men hon hade återgått till sitt forna lif. Hon frågade mig nu på allvar, hvad jag hade att säga henne! - En lappman, Nils Pålsson, som ock deltagit i sammankomsten, har bedit mig att, i fall jag träffar hans son, försöka göra något för honom. Denne har nu rest tillsammans med en rik lapp, Nils

Sjulsson Hellgren (som har både renhjordar och hemman) till Söderköpings badanstalt för att se sig om. Enligt faderns ord skall han hafva en brinnande lust att blifva hednamissionär. Fadern synes allvarlig och tänkande. Sonen är redan öfver 20 år gammal.

Den 16de Juli.

Kl. 2,30 f.m. Solen håller just på att höja sig öfver bergsryggarne. Vi äro på väg till Sorsele kyrkoplats. Hvilken herrlig morgonstund! Himladrottningens strålar förvandla till idel guld bergskammen med sina granar, der hon i sitt Majestät tänker uppstå och framgå. Stor-Vindeln är alldeles lugn och elfvaflor utbreda sig i vikarna här och der. Hela natten har varit nästan lika ljus som dagen. Jordens skugga har ej vågat stiga högt på den sydöstra himlakupolens fot. - (Kl 12 p.d.). Jag har nu sofvit och hvilat efter nattens mödor vid årorna. Vi fingo följa med en gammal gumma, som skulle hit att fira kyrkhelg. Visserligen kunde vi hinna till Malå, innan söndagen kommer. Men eftersom det då här blir kyrkhelg, må jag efter anhållan stanna qvar och taga presthusets gästfrihet i anspråk.

Den 19 Juli

(På dagen). Nu bär det af i rask fart hem till Malå. Vi hade nästan tänkt, att vi skulle resa till Arvidsjaur, för att besöka dervarande skogslappar. Men dessa hafva nu sammansmält till blott ett par stycken, hvarför pastor Fjellström håller bäst att åsido lemna den långa resan ditöfver. Mina krafter (hufvudet) äro ock i det skick, att hvilat blir högst af nöden. - - - -

Den 2dra Augusti

I Malå kapellförsamling (hörande under Arvidsjaur's socken) finnes för närvarande 8 nomadlappar, af hvilka jag i dag besökt tvenne. Skogslappen sköter ej sina renar året om. På våren, när vägarna blifva ofarbara, släpper han renen i villa och tager ej ihop dem, förrän myggen kommer fram (omkr. Midsommar), till följd af hvilka renarne sjelfmant skocka sig tillsammans omkring de "rökar", som lappen vid "renvallen" upptänder. När, såsom denna vår, köld och storm hållit myggen tillbaka, hafva lapparne först längre fram på sommaren lyckats samla sina renar och behålla dem. Redan nu hafva de dock åter nödgats uppgifva sina försök att ordentligen gå i vall med sin hjord. Först i början eller medium af September taga de i med allvar att söka rätt på den spridda egendomen. Sedan fortsätta de med ordentlig renskötsel hela vintern. - De regelbundna flyttningarna ega rum höstetid nedför och vårtid uppför floderna, sträckande sig från de öfre socknarne (t. ex Sorsele) af lappmarken ned till Lappmarksgränsen eller ännu längre. Dessutom flyttar skogslappen om sommaren (den tid näml. som renarne skötas) från den ena renvallen till den andra, af hvilka hvar och en eger vid pass 3 eller 4 stycken. Inom denna [kapellförsamling] äro renlapparne fördelade efter sina "renland" i 4 grupper: Släppejaurs eller "Måsjo" lapparne, Koppselelapparne, Whorbejaurslapparne och Levattslapparne. Det är "Måsjo" lapparne, hvilka min påhelsning nu gäلت. För vid pass 30 år sedan funnos här (1 1/4 mil i S. om Malå [kyrka]) 3 renlappar, Jon Jonsson, Jon Persson och Erik Hansson. De två senare blefvo dock snart utan renar, hvarför de så småningom begynte föda sig med fiske och något jordbruk. Jon Jonsson deremot kunde lemna i arf åt sina 3 söner en ej ringa förmögenhet, så att 2 af dem efter fadrens död varit nomadlappar. Den 3 dje har förlorat sina renar kanske till största delen för sin långvariga sjukdoms skull, som hindrat honom från att vårda sin hjord samt aftvungit honom omkostnader. Nu bo de alla 3 tillsammans vid en renvall uti sin näfverkåta midt på en lid. Skogslappen har bättre tillgång på kåtavarke, så att han kan bygga sin boning i mer regelbunden

och treflig stil än fjellappen. Den förre timrar näml. 3 hvarf såsom grund, hvarpå han sedan ställer ihop det snedt uppåtstigande timret. Kåtan får således en fyrhörnig (parallelipipedisk-pyramidalisk) form i motsats mot den oregelbundet afrundade af krokiga björkstammar uppbygda fjellappkåtan.- En mängd barn finnas inom dessa 3 familjer: 13 stycken emellan 15-2 år gamla, af hvilka 2 bevisar Malå missionsskola. Här erhåller lappbarnen en 2 eller 3 årig undervisningskurs, så att 8 barn ständigt äro inskrifna i densamma. Äfven här, liksom i Tärna har skollärartjensten bestridts af kapellpredikanten. Presten har naturligtvis ej i egen person kunnat sköta undervisningen, hvarför denna ofta legat nere i ett betänkligt lägervall. Ty svårigheten att erhålla dugliga biträden har ofta velat förtaga all nerv och kraft i den viktiga skoluppfostran. Här i Malå har dock under sist förflutna år undervisningen ledts af en ifrån Hernösands seminarium utgången examinerad lärare, hvilken, såvidt jag kan känna honom, ej saknar praktisk duglighet samt drifves af ett lefvande kristligt intresse. ---

Alla de 3 lappfamiljerna lefva såsom stilla kristne, om ock enslighet och ett för litet begagnande af Guds ord alstrar slapphet och missmod. Detta uttryckte särskildt en af de 3 hustrurna: under tårar tackade hon Gud, som städse förekommer och uppmuntrar genom sin nåd. - Jon Perssons familj, boende vid Släppejaur (Släpp"träsket") en half mil snedt i vester nedanför de 3 brödernes kåtavist, har jag äfven besökt. Husbonden tillika med en piga var borta på höbergning. En son jemte 2 gummor voro hemma. - En annan son i huset har genomgått småskollärarseminariet på Mattisudden (Luleå Lappmark) tillika med en annan lappyingling ifrån Malå, Johan Lindström. Den senare har beslutat, att kosta hvad det vill, genomgå Hernösands seminarium. Han är son till en fiskarlapp och, såsom jag hoppas, en ihärdig, begåfvad och kristligt sinnad yngling.- Af de nämnda sjukliga gummorna emottogs jag såsom en Guds ängel. Den hemmavarande sonen har varit och är väl ännu ganska mycket begifven på starka drycker. Jag har genom lockande undervisning försökt att i hans sinne inlägga någon motvigt mot det förtärande begäret. Gifve Gud, att det bure någon frukt !!!

Den 9 Augusti.

Denna dag har jag besökt Koppselelapparne. För ett tiotal år tillbaka funnos här 4 nomadlappar. Nu stå blott 2 åter. Orsaken till dessas utblottning på renar torde nästan uteslutande vara att söka i bränvinsbegäret, och hvad dermed följt. När renen tog slut, måste jorden angripas: nybyggen hafva så småningom upparbetats af de 2 renlösa lapparne. Här finnas ej många skolbarnsämnen: den nomadiserande lappen Jonas Vilhelm Jonsson har blott en son, 17 år gl., hvilken dock ej åtnjutit någon undervisning. Af de öfriga här befintliga 3 barnen bevisar för närvarande en 15 årig flicka missionsskolan. -

Något kristligt lif är tyvärr ej i öfning bland dessa lappar, om man undantager Jonas Vilhelms hustru. När bränvin är å bane, kunna ofta de bittraste slagsmål uppkomma, såsom det skedde i fjol vintras, när äfven knifven kom till användning. Jonas Vilhelms hustru är dock en sådan stilla, ödmjuk och allvarlig kristinna, som jag hjerteligen vill anbefalla i Guds kraftiga hjälp och bistånd! Jag har hållit bibelbetraktelse för de hemmavarande lapparne öfver Mt 12:22 (om den besatte, som var både blind och döf).

Den 16 Augusti.

Fiskarlapparne i denna församling öfvergå allt mer till nybyggarlappar, i det de köpa sig någon liten jordlapp. I dag har jag rott omkring till de vid Skäppträsket ("Keppejaur") boende (1/2 mil norr om Malå K[yrk]a) fiskarlappnybyggarna, 4 till antalet. Öfverallt har jag med stor glädje helsats af kända grannar. I alla stugor har jag med hoppfullt sinne uppmuntrat till att i Nya

Testamentet flitigt beskåda "Guds Lam, som bär världens synder." ⁵⁰

O, att Guds **dyrkan** i **tillbedjan**, **tacksägelse** och **lof** friskt uppspirade i denna anspråkslösa nejd, så att "det **eviga lifvet**," kärlekens och fridens lif, finge i skogarnes stillhet uppfostra den ene med den andre till "hederns käril" uti Guds hus, det nya Jerusalem! -

Med Honom, som förmår rikligen göra vida utöfver allt, hvad vi bedja eller tänka efter den **kraft**, som **verkar** i **oss**, Honom vare ära i församlingen genom Kristus Jesus för alla tider i evigheters evighet !!!

NOTER:

1. Ps. 31:4.
2. Jes. 58:11.
3. Johannes Kerfstedt, (1841-1921), präst och skolman. Verkade inom Evangeliska fosterlandsstiftelsen och var 1870-1920 föreståndare för Fjellstedtska skolan. Han bidrog dessutom aktivt till genomförandet av prästlönereglementet 1910. (Sv uppsl bok, 2 uppl, bd 15, sp 1205.)
4. Ps. 50:14.
5. Benämning på en uppfostringsanstalt i Stockholm, grundad 1870 av folkskolläraren Johan Olof Lindgren, (1840-1910). Den hade till uppgift att ta hand om och uppfostra fattiga pojkar mellan 8 och 12 år, vilka stod utan vård eller tagits av polisen för brottsliga gärningar. År 1880 låg skolan i fastigheten Bangårdsgatan 12, vilken inköpts för verksamheten. Skolan upphörde 1910 till följd av förändrad organisation av barnavården i Stockholm. (Nord fam bok, 2 uppl, bd 29, sp 626-627.)
6. Petrus Læstadius, (1802-1841), präst och missionär i Lappmarken från 1826. Hans båda journaler över sin tjänstgöring där utkom första gången 1831 resp 1833. Senaste utgåvan med kommentar av Arne Nordberg finns som nummer 15 i Skytteanska samfundets handlingar, tryckta i Umeå 1977. Læstadius var vid sin död kyrkoherde i Vibyggerå.
7. Ps. 102:14-17 samt 20-22.
8. Ernst Johan Mörtzell, (1861-1919), son till Johannes Mörtzell. Ernst blev sedermera fil kand och bergsingenjör samt chefsingenjör och gruvexpert hos Lumholz & Co i Kristiania, nuvarande Oslo. (Bygdén, Härnösands stifts herdaminne, IV, s 5.)
9. Johannes Mörtzell, (1824-1888), var sedan 1862 kapellpredikant i Malå. Han var född i Mörttjärn inom nuvarande Malå socken. Efter folkskolläraryxamen i Härnösand 1846 var han först lärare i Arvidsjaur, Örträsk och Malå. Han var ovanligt kunnig i de lapska dialekterna och arbetade mycket med översättning av psalmer samt andakts- och skolböcker till lapska. Han bistod dessutom prostens Nils Johan Sundelin i Lycksele med en ny lapsk översättning av Nya Testamentet. Efter tjänstgöring som resekatet i lappmarken och tingstolk i Arvidsjaur och Arjeplog prästvigdes han med dispens i Strängnäs 1862. Efter sina år i Malå blev han kyrkoherde i Stensele 1882 och folkskoleinspektör 1886. Under riksdagarna 1879-81 var han dessutom medlem av Andra Kammaren. Pastor Mörtzell hade tolv barn och Ludvig Bergström gifte sig 1889 med hans dotter Betty Evelina. (Bygdén, Ibid , s 5 f.)
10. Matt. 23:12.
11. Paul Peter Waldenström, (1838-1917), religiös ledare och politiker. Han anslöt sig efter 1858 till den av Carl Olof Rosenius präglade väckelserörelsen och blev en av de ledande krafterna inom Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Ett omslag i hans åskådning skedde 1872, då han vände sig mot den ortodoxa försoningsläran. Han sköt den "subjektiva" försoningen i förgrunden, vilket ledde till en upprivande strid inom kyrkolivet. Krisen kom då Waldenström 1876 höll enskild nattvardsgång för Uppsala missionsförening. Det ledde till att "waldenströmarna" 1878 bröt sig ut ur Fosterlandsstiftelsen och bildade Svenska Missionsförbundet. (Sv uppsl bok, 2 uppl, bd 30, sp 865 f.)
12. Lars Landgren, (1810-1888), utnämnd till biskop i Härnösand 1876 efter en lång och mycket framgångsrik prästgöring i Delsbo pastorat. Enligt herdaminnen gav han respekt i alla läger genom sitt "imponerande yttre och sin bjudande stämma." Som biskop var han synnerligen dugande och uträttade stora ting bl a genom att kunna uthärda "otroliga mödor och besvär på sina visitationsresor." (Bygdén, Härnösands stifts herdaminne, I, s 39 ff.)
13. Lärare i Lycksele mellan åren 1875-1884 var Karl Edvard Lindström, son till skolläraren i Norsjö Eric Lindström. (Lycksele och Norsjö. Husförhörslängder. Forskn arkivet.)
14. Första raden i en engelsk hymn skriven av Thomas Rawson Taylor på 1830-talet. Den översattes till svenska av Lina Sandell och publicerades i Budbäraren nr 7 (1860). Melodi fick den av Gustaf Lewenhaupt, när den trycktes i sångsamlingen Pilgrimsharpan 1862. Nu återfinns den i Sionstoner nr 535. (Dock med ordet främling utbytt mot pilgrim.)
15. Handlingar och räkenskaper från denna skolas verksamhet 1871-1960 finns också i Forskningsarkivets handskrift nr 50: Svenska Missionssällskapets verksamhet i Lappmarken.
16. Ps. 19:2-4.
17. August Björzén, (1842-1922), prästvigd med dispens i Härnösand och utnämnd 1878 till pastorsadjunkt i Stensele. Kapellpredikant i Tärna blev han 1880 och 1885 tillträdde han kyrkoherdetjänsten i Malå, där han blev kvar till sin död. (Bygdén, Härnösands stifts herdaminne, II, s 165 f.)
18. Om "Guds beskydds säkerhet."
19. Fredrik Theodor Himmelstrand, (1845-1927). Efter studier i Västervik avlade han prästexamen med dispens i

- Härnösand 1870. Han var pastorsadjunkt först i Vilhelmina, Dorotea och Sorsele innan han 1876 blev kapellpredikant i Tärna. Efter ett par år i Hotagen tillträdde han 1884 kyrkoherdetjänsten i Dorotea. (Bygdén, Härnösands stifts herdaminne, I, s 223 f.)
20. Napoleon Fjellner, (1842-1885), son till kyrkoherden i Sorsele Anders Thomasson Fjellner. Efter studier i Uppsala 1870 blev han lärare i Skytteanska skolan. (Bygdén, Härnösands stifts herdaminne, III, s 387.)
 21. Ps. 121:1.
 22. Ordspr. 21:1.
 23. Om den blinde tiggaren i Jeriko, som återfick sin syn.
 24. Joh. 5:2 ff. Om den sjuke mannen vid dammen Bethesda i Jerusalem, som blev frisk genom Jesu ord: "Stå upp, tag din säng och gå"
 25. Ps. 63: Om rätt längtan till Guds hus.
 26. 1 Petr. 2:1: "Så lägger nu bort alla ondsko, och allt swek, och skrymteri, och afund, och allt förtal;"
 27. "Warer fördenskull barmhertige, såsom eder Fader ock barmhertig är. ..."
 28. "Ty jag håller det så före, att denna tidsens wedermöda är icke lika emot den härlighet, som på oss uppenbaras skall. ..."
 29. Caltha palustris lat. för kabbleka.
 30. 1 Mos. 33:9.
 31. Nr 262: (Herrans Bön): Herre! du som, från det höga,
Allt bewakar med ditt öga,
Allt bewarar i din famn! ...
 - Nr 430: Wak upp, min själ! och war ej sen:
Ty solen nu sitt blida sken
Begyinner åter wisa.
 - Nr 434: Så går en dag än från vår tid
Och kommer icke mer,
Och än en natt med Herrans frid
Till jorden sänkes ner. ...
 32. Ps 1: Om "Gudfruktigas och ogudaktigas skilnad."
 33. Ps. 46: Om "Frommas tröst och säkerhet."
 34. Fredric Norberg, (1817-1858), lärare och missionskateket. Norberg var född i Lycksele. Han hade inför Lars Levi Læstadius avlagt prov i lapska språket, vilket han hade klarat utomordentligt. Han tjänstgjorde vid skolorna i Bastuträsk, Arjeplog, Kuorrokveik och Knaften. Dessutom företog han flera predikoresor till samerna inom olika socknar. (Nordberg, Erik, Arjeplogs lappskola, Sthlm 1955, s 247-257.)
 35. 1 bal kaffe = 60 kg. 1 lispund = ca 8,5 kg.
 36. Ps. 36:6: Herre, din godhet räcker så widt som himmelen är, och din sanning så widt som skyarna gå. ...
 37. Carl Natanael Fjellström, (1820-1897). Efter avlagd prästexamen i Uppsala prästvigdes han i Härnösand 1847. Efter olika förordnanden i Luleå, Arvidsjaur och Arjeplog tillträdde han kyrkoherdetjänsten i Sorsele 1878. Han var tillika landstingsman. (Bygdén, Härnösands stifts herdaminne, III, s 388.)
 38. Hugo Arvid Fjellström (1861-1892). Hugo var det sjätte av pastor Fjellströms tretton barn. Han studerade teologi i Uppsala men tog sitt liv på Klara kyrkogård i Stockholm, när han var 31 år. (Ibid.)
 39. Joh. 1:12.
 40. 1 kubiktum = 1/100 kanna. 1 kanna = 2,617 liter. 1 kubiktum = ca 3 centiliter.
 41. 4 Mos. 21:4 ff samt Joh. 3:14 f. När israeliterna under ökenvandringen en gång började gnälla på Gud och Moses, sände Gud giftormar till dem och många dog av deras bett. Sedan folket bekänt sin synd, befallde Gud Moses att göra en orm av koppar och sätta den på en hög stång. Varje israelit, som såg upp på denna orm skulle få leva, även om han blev ormbiten. För Jesus blev talet om Kopparormen en förebild till sin egen korsfästelse. Den som i tron ser upp till den korsfäste räddas och får evigt liv. (Biblisk uppsl bok, 5 uppl, 1978, sp 581.)
 42. Äro de icke allesammans tjensteandar, utsände till tjenst, för deras skull som salighetena ärfwa skola? (Hebr. 1:14.)
 43. Matt. 16:5-12: Om "De Phariseers surdeg." Jesus varnar där sina lärjungar för fariséernas och sadducéernas fördärliga inflytande och deras lära, som han liknar vid en surdeg. Den är ofta i bibeln en bild av syndens makt att genomtränga människolivet. (Biblisk uppsl bok, 5 uppl, 1978, sp 970.)
 44. Egentligen Matt. 15:11.
 45. 1 Mos. 41:14 ff. Josef, patriarken Jakobs elfte son, blev efter Potifars hustrus anklagelser fängslad hos Farao. Inför Farao visade han sin förmåga att tyda hans två drömmar om de sju feta och de sju magra nöten resp axen. Han frigavs då ur fängelset och sattes att styra över hela Egypten.
 46. Jesu liknelse om bröllopskläderna. Matt. 1:14: Ty många äro kallade , och få utkorade.

47. Jes. 52:7.
48. Mark. 13:22-23.
49. Om Jesu bröder. Matt. 12:50: Ty hvar och en, som gör mins Faders wilja, som är i himmelen, han är min broder, och syster, och moder.
50. Joh. 1 :29.

Bergström, Karl Ludvig, f. 4 sept. 1857 i Malå församling. Föräldrar: nybyggaren Salomon Bergström och Anna Kristina Johansdotter. Elev vid Fjellstedtska skolan 1874-76 och vid Uppsala h. elementarläroverk vt. 1877-78; avlade mogenhetsexamen 22 maj 1878; student vid Uppsala universitet 16 sept. s. å.; fil. kand. 25 maj 1881; teol. kand. 14 maj 1887; har företagit resor till Tyskland och Schweiz för idkande av teologiska studier 1887, till England och Skottland för pedagogiska studier sommaren 1894 och till Berlin för teologiska studier sommaren 1899. Lärare vid Fjellstedtska skolan 1881-1883 predikant vid Ulltuna lantbruksinstitut vintrarna 1883-86; genomgick provår vid Uppsala vid. h. allmänna läroverk vt. och ht. 1888; vik. lektor vid Gävle h. allmänna läroverk vt. 1889 -vt. 1890; lektor i kristendom och filosofi vid Uppsala h. allmänna läroverk 17 apr. 1890 och tillträdde denna tjänst 1 maj 1892 efter att såsom vikarie ha uppehållit densamma fr. o. m. ht. 1890; föreståndare för Uppsala arbetarinstitut fr. o. m. 1902. Gift 6 juli 1889 med Betty Evelina Mörtzell, f. 13 maj 1865, dotter till kyrkoherden i Stensele Johannes Mörtzell.

B. har vid sidan av sin lärarverksamhet ägnat sig åt ett omfattande teologiskt författarskap. Han har särskilt sysselsatt sig med religionsvetenskapliga och exegetiska studier och framlagt resultaten härav i ett stort antal populärvetenskapliga skrifter. På exegetikens område var han en av föregångsmännen i vårt land för den moderna bibelkritiken, härvid representerande i litteratur kritiskt avseende i huvudsak Graf-Wellhausens skola, så i arbetena »Om Moseböckernas uppkomst», »Moseböckernas värde» och »Om judafolkets profeter». Som pedagog har B. kämpat för frisinnade idéer i religionsundervisningen och har utgivit läroböcker i sin vetenskap för skolans olika stadier. Han har även verkat som föreläsare.

Tryckta arbeten: Behandlingen af Luthers lilla katekes i de högre allmänna läroverket och deras förberedande skolor (Pedag. tidskr., Årg. 25, 1889, s. 49-66; ref. av förhandl. vid rektorsmötet i Pommern 1888).- Mensklighetens mål 1. Eskatologiens historia. Gävle 1890. (4), 84, (2) s.(I: Redogörelse f. allm. lärov. i Gefle o Söderhamn 1889 - 90; även utg. som konsist. avh. Upps.) - Om Moseböckernas uppkomst. Översikt över den s.k. Pentateukkritikens historia. Upps. 1892. 36 (1) s. 2:a uppl. Sthm 1894. 39 s. (Sv. spörsmål. 5.) - Moseböckernas värde i historiskt, naturvetenskapligt och religiöst avseende. Sthm 1893. 40 s. (Sv. spörsmål, 8.) - Kristendom och socialism. Sthm 1893. 19 s. (Sv. spörsmål, 9.) - N. G. Kjellberg, en kämpe för en sund mänsklighet. Sthm 1894. 27 s. (Sv. spörsmål, 20.) - Om judafolkets profeter. Sthm 1895. 74 s. (Sv. spörsmål, 24.) - Englands uppfostringsväsen. Upps. 1895. 7 s. (Sommarkurserna i Upps. 1895. Grundlinjer t. föreläsningar.) - Huru bör kristendomsundervisningen ordnas för att komma i närmare öfverensstämmelse med religionens och pedagogikens principer? (Verdandi, Årg. 14, 1896, s. 225-238; även sep. Sthm 1897. 16 s.). - Om bibeln såsom grundval för kristendomsundervisningen (7: e nord. skolmötet i Sthm, Sthm 1896, s. 609-621). - Återblick på religiösa och kyrkliga frågor i Sverige 1896 (I religiösa o. kyrkl. frågor, 33, 1897, s. 15-78). - Kan man vara sedlig utan att vara religiös? Föredrag... Sthm 1897. 16 s. - Kan man vara religiös utan att tillhöra något kyrkosamfund? Sthm 1897. - »Första hufvudstycket» i den ifrågasatta nya katekesen (Verdandi, Årg. 16, 1898, s. 209-217). - Bibelns lära om Guds ord i kritisk belysning. Upps. 1899. (4). 96 s. - Skapelsen, syndafloden och världsdöden med hänsyn till den babylonisk-assyriska världsåskådningens inflytande på Gamla testamentets kosmologi. Ett bidrag till den jämförande religionsforskningen. Upps. 1899. (4), 203 s. - Villkoren för ungdomens »själhäftelse». Föredrag (Verdandi, Årg. 17, 1899, s. 224-235). - Hvarför kallas vi kristna? Teologiska betraktelser. Upps. 1900. (4), 156 s. - Principerna för en ny kristlig barnalära (Verdandi, Årg. 18, 1900, s. 123-131). - Katekesfrågan i ett nytt skede (Verdandi, Årg. 19, 1901, s. 28-39). - Kristlig religionslära för barn. Ett försök. Sthm (tr. Upps.) 1901. VIII, 102 s. - Öfversikt af den kristna religionsläran. Sthm 1901. 73, (1) s. - »Vår gamla bibel». Historisk inledning till gamla och nya testamentets böcker, såväl de kanoniska som de apokryfiska och pseudepigrafiska. Sthm 1902. 192 s. - En intressant katekesdiskussion i Uppsala (Verdandi Årg. 20 1902, s. 74-81). - »Etiskreligiös uppfostran» (ibid., Årg. 21, 1903, s. 210-215). - Hvad vi vilja. »Sveriges framtid» program. Upps. 1903. 16 s. - Bilder ur religionshistorien till läsning för skola och hem. Sthm 1905. (4), 115 s. - Kortfattad lärobok i kyrkohistoria. Sthm (tr. Upps.) 1905. 155 s. - »Heliga tal» och »olyckstal» (Nord. tidskr., 1905, s. 493-509). - Grundlinjer till den nutida bibelforskningens betydelse. Sthm 1906. 2 s. (Folkbildningsförb. föreläsningsbyrå, Sthm.) - Babyloniska inslag i den judiska messiasbilden (Nord. tidskr., 1906, s. 139-152). - Världsåldrarna enligt semitisk föreställning (ibid., s. 562-572). - Översikt av Israels folks historia samt Jesu liv och verksamhet. Lärobok i

kristendom för fjärde och femte klasserna i realskolan. Sthm 1906. (2), 60 s. - Utvecklingsläran och moralen. Sthm 1907. (2) s. (Folkbildningsförb. föreläsningsbyrå. Grundlinjer, 2.) - Marduk och Jahve (Nord. tidskr., 1908, s. 102-112). - Semitisk soldyrkan (ibid., 1909, s. 1-16, pl. 1). - Semitisk måndyrkan (ibid., s. 391-406). - Messiasidéens utveckling i Gamla testamentet. Upps. 1910. 4:o 13 s. (Redogörelse f. h. allm. lärov. i Upp s. 1909-10.) - Sjudagsveckans ursprung (Nord. tidskr. 1910, s. 533-544). - Mycket land - litet folk. Intryck från en vistelse i Västerbotten och Lappland sommaren 1910 (Sv. turistfören. årsskr., 1912, s. 269-282.- Föreningen » Studenter och arbetare» (Tidskr. f. det sv. folkbildningsarb., Årg. 2, 1913, s. 152-158; även i Till Frans von Schéele på hans sextioårsdag, Sthm 1913 s. 20-26). - Talet tretton (Nord. tidskr., 1913, s. 501-510; ref. av E Böklen, Die »Unglückszahl Dreizehn» und ihre mytische Bedeutung, Leipz. 1913). - Vidskepelse och religiositet från psykologisk synpunkt med särskild hänsyn till B. Gadelius »Tro och öfvertro» (Psyke, Årg. 9, 1914, s. 93-116, även sep. Upps. 1914. 24 s.). - Smärre artiklar i Pedagog. tidskrift (1893, 1902), Tidskr. f. d. sv. folkbildningsarb. (1912), Läsning f. hemmet, Sv. läraretidn. jämte andra tidskrifter o. tidningar. Översatt: J. H. Barrows, Världens första allmänna religionsmöte... i Chikago... 1893. Bd 1-2. Sthm 1894. VIII, 632; VIII, 631 s. - C. H. Spurgeon, Davids skattkammare. Bd 1, 6. Sthm 1896, 98. (4), 565, 563 s. Utgivit. Sveriges framtid. Upps. 1895-98. - »Johan» eller "Helsning» från Santalistan. Missionstidning... Årg. 1. Upps. 1888.

Källor. Eckl. dep. handl. 5 juli 1901 (meritförteckn.), RA; E. Kölgren & C. G. Tengström, Läroverks och seminariematrikel 1914-15 (1915); Redogörelse för Uppsala högre allmänna läroverk 1890-91.

H. LEVIN.

URKUNDEN

1. **KYRKIO LAGH brukatt aff gamle praepositis.** Utg. av Sven Hansson. 1987. Pris: 20 kr.
2. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Ångermanland. Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.
3. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Västerbotten. Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.
4. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Medelpad. Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.
5. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Jämtland-Härjedalen. Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.
6. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från trivial- och stadsskolorna i Västerbotten. Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.
7. **Ludvig Bergström: ANTECKNINGAR FRÅN MISSIONSRESAN BLAND TÄRNA OCH SORSELE LAPPAR SOMMAREN 1880.** Utg. av Karin Snellman. 1988. Pris: 40 kr.
8. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från lappmarksförsamlingarna. Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.
9. **Walter Gustafsson: UTDRAG UR DAGBOKSANTECKNINGAR GJORDA UNDER EN FÄRD I LAPPLAND SOMMAREN 1880.** Utg. av Karin Snellman. 1989. Pris: 40 kr.
10. **Israel Lindahl: BESKRIVNING ÖVER UMEÅ SOCKEN OCH UMEÅ STAD ÅR 1771.** Utg. av Margit Wennstedt & Karin Snellman. 1989. Pris: 50 kr.
11. **N.A. Konstantinov & V.J. Struminskij: KORT ÖVERSIKT ÖVER DEN ELEMENTÄRA UNDERVISNINGEN I RYSSLAND.** Moskva 1953. Övers. (15-1600-talen) och utg. av Margareta Attius Sohlman. 1989. Pris: 30 kr.
12. **Johan Anders Linder: BESKRIFNING ÖFVER UME SOCKEN OCH STAD I WESTERBOTTENS LÄN OCH FÖRSTA FÖGDERIET. 1857.** Utg. av Karin Snellman. 1990. Pris: 50 kr.
13. **Peter Fjellstedt: RESEBERÄTTELSE FRÅN LAPPLAND 1857.** Med inledning och bibliografi av Carl F. Hallencreutz Utg. av Karin Snellman. 1990. Pris: 50 kr.
14. **Fredrika Linder: DAGBOK ÖFVER MIN RESA FRÅN FÖDELSEBYGDEN TILL WESTERBOTTEN OCH NORSJÖ ÅR 1814.** Utg. av Karin Snellman. 1991. Pris: 50 kr.

15. **Samuel Liljeblad: DIARIUM FÖR EN LAPPSK RESA.** Anträdd d. 29 Maji 1788. Utg. av Karin Snellman & Margit Wennstedt. 1994. Pris: 60 kr.
16. **Helge Dahlstedt: MÅLAREN PELLE MOLIN.** Utg. av Carl-Henrik Berg, 1996. Pris: 40 kr.